

DEPARTAMENTUL DE STUDII PARLAMENTARE ȘI POLITICI UE
DIRECȚIA STUDII ȘI DOCUMENTARE LEGISLATIVĂ

ARBITRAJUL ÎNTR-O SERIE DE STATE
MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE

FEBRUARIE 2021

Documentare și sinteză: Dan Alexandreanu, consilier parlamentar

Sinteza documentară poate fi accesată direct pe Intranet la pagina Direcției studii și documentare legislativă.

* Lucrările elaborate în cadrul Direcției studii și documentare legislativă sunt cu caracter documentar și nu reprezintă punctul de vedere al Camerei Deputaților.

CUPRINS

AUSTRIA.....	4
BELGIA.....	6
BULGARIA.....	7
CEHIA.....	10
CIPRU.....	13
CROAȚIA.....	15
DANEMARCA.....	18
FRANȚA.....	19
GERMANIA.....	21
ITALIA.....	23
LETONIA.....	24
LITUANIA.....	26
OLANDA.....	28
POLONIA.....	30
PORTUGALIA.....	33
SLOVENIA.....	35
SLOVACIA.....	37
UNGARIA.....	43
BIBLIOGRAFIE.....	46

AUSTRIA

Secțiunile 577-618 din Codul de procedură civilă prevăd regulile privind arbitrajul. Aceste reguli sunt în mare măsură aliniate cu Legea UNCITRAL privind arbitrajul comercial internațional.

Deși părțile se bucură de o mare autonomie în determinarea desfășurării acțiunii, legislația austriacă conține mai multe dispoziții obligatorii. Majoritatea acestora sunt destinate să garanteze anumite standarde unui proces corespunzător și să asigure un tratament echitabil al părților.

Dispozițiile obligatorii referitoare la arbitri includ în mod specific:

- obligația arbitrului de a fi și de a rămâne în orice moment imparțial și independent;
- discreția tribunalului de a decide asupra admisibilității probelor, de a efectua colectarea probelor și de a evalua în mod liber rezultatele acestora;
- competența tribunalului de a se pronunța asupra propriei jurisdicții;
- existența unui număr impar de arbitri.

În mod similar, dispozițiile obligatorii referitoare la părți asigură o varietate de drepturi:

- dreptul la reprezentare;
- dreptul la un tratament corect și egal;
- dreptul de a primi notificări scrise a oricărei audieri și furnizarea în mod corespunzător a transmițerilor scrise ale tribunalului arbitral sau ale celeilalte părți;
- dreptul de a recurge la Curtea Supremă în cazul contestării unui arbitru.

Alte dispoziții obligatorii prevăd cerințele scrise ale documentelor, stabilesc criterii minime pentru un acord de arbitraj valabil, definesc arbitrajul obiectiv sau se referă la procesul de anulare a unei sentințe.

Nu pot face obiectul arbitrajului conflictele legate de protecția consumatorilor și cele legate de dreptul muncii.

În general, prescripția nu este tratată diferit în arbitraj față de procedurile instanțelor de stat. Inițierea procedurilor de arbitraj suspendă termenul de prescripție aplicabil cererii, la fel ca inițierea procedurilor în fața instanțelor de stat. Acest lucru se aplică și în cazul în care cererea a fost ridicată la o instituție lipsită de competență sau o sentință este anulată ulterior din cauza lipsei de competență a tribunalului, dacă cererea este apoi depusă cu promptitudine la instanța sau tribunalul arbitral corect.

Spre deosebire de legislația germană, care specifică că o astfel de cerere trebuie depusă în termen de șase luni de la o decizie de respingere a competenței, legislația austriacă nu definește un termen în care o cerere trebuie considerată "depusă prompt" la instanța sau instituția corectă. Cu toate acestea, Curtea Supremă a Austriei a susținut anterior că o cerere depusă la o instanță de stat la o lună după ce un tribunal arbitral a refuzat competența a fost depusă în timp util.

Contrar abordării adoptate de multe jurisdicții de drept comun, termenul de prescripție din Austria este guvernat de dreptul material. Termenul general de prescripție în conformitate cu dreptul civil austriac este de 30 de ani. În ceea ce privește drepturile persoanelor juridice, Codul civil extinde această perioadă la 40 de ani.

Este important, totuși, că statutele individuale pot prevedea perioade de prescripție mai scurte de doar câțiva ani. Acest lucru se aplică drepturilor cu o relevanță practică deosebită, cum ar fi dobânzi, anuități, plăți de întreținere, drepturi

la livrarea de bunuri, dreptul de reziliere a unui contract pentru erori, cereri de garanție, precum și anumite creanțe de moștenire. Termenul de prescripție pentru aceste drepturi este de trei ani. În general, la o cerere de despăgubire se aplică și un termen de prescripție de trei ani. Termenul pornește odată ce partea vătămată devine conștientă de prejudiciu și de identitatea părții responsabile. Cu toate acestea, cererile de despăgubire pot fi prescrise de termenul lung de prescripție de 30 de ani, care se aplică indiferent de momentul în care partea vătămată devine conștientă de prejudiciu și de identitatea părții responsabile.

Pentru ca un acord de arbitraj să poată fi pus în aplicare, trebuie îndeplinite anumite cerințe. Părțile trebuie să fie identificate sau cel puțin identificabile în acordul lor. În plus, voința părților de a supune litigiile la arbitraj trebuie să fie clar exprimată. Acordul trebuie să se refere, de asemenea, la un raport juridic specificat și să fie consemnat în scris. Aceasta înseamnă că trebuie să fie cuprins într-un document scris semnat de părți, fie încheiat printr-un schimb de scrisori, faxuri, e-mailuri sau alte forme de comunicare, care să ofere dovada existenței acordului.

Un acord de arbitraj poate fi cuprins într-un document separat, dar poate lua și forma unei clauze din contractul principal al părților. O clauză de arbitraj încorporată într-un contract numai prin referință va fi, în general, aplicabilă dacă este clar că părțile intenționau ca acesta să devină parte a contractului. Acest lucru este deosebit de relevant pentru clauzele de arbitraj cuprinse în termenii și condițiile generale aplicabile unui acord.

Prin încheierea unei clauze facultative de arbitraj, părțile convin să își trimită disputa fie la litigii în fața instanțelor de stat, fie la arbitraj. Acest lucru ar putea fi sensibil în cazurile în care părțile sunt, la momentul încheierii contractului, conștiente de posibilitatea unor litigii care apar nu numai în legătură cu întregul contract, ci și cu sume mai mici, care sunt mai potrivite pentru instanțele de stat datorită eficienței costurilor. În același timp, astfel de clauze opționale pot da naștere unor serii de confuzii procedurale.

Clauzele bilaterale opționale permit ambelor părți să aleagă între instanțele naționale și tribunalul arbitral, adică să selecteze forul la care trebuie să se adreseze litigiul specific, odată apărut.

Clauzele de arbitraj unilateral, pe de altă parte, acordă această opțiune numai uneia dintre părți. Chiar dacă Curtea Supremă a Austriei nu s-a pronunțat încă cu privire la validitatea unor astfel de aranjamente, clauzele facultative unilaterale au fost considerate valabile de către jurisprudență. Este important, totuși, dacă un astfel de acord asimetric este cuprins în termenii și condițiile părții abilitate să selecteze instanța și dacă există alte circumstanțe care se adaugă la dezechilibrul dintre părți, acordul poate fi considerat a încălca morala publică și ar deveni de neexecutat.

În cazul în care există un acord de arbitraj valabil, instanța trebuie să respingă o acțiune introdusă pe aceeași temă în fața sa, cu excepția cazului în care partea pârâtă face observații cu privire la litigiu sau la pledoarii orale fără a ridica o obiecție.

Codul de procedură civilă nu împiedică inițierea sau continuarea procedurilor de arbitraj în timp ce există în curs de derulare proceduri ale instanțelor de stat. Cu toate acestea, în practică, tribunalele arbitrale vor suspenda de obicei procedura până când instanța va ajunge la o decizie finală.

Un tribunal arbitral are competența de a se pronunța asupra propriei jurisdicții. În cazul în care o clauză de competență se referă în mod expres la un litigiu în fața instanței de stat sau, mai ales, dacă nu a fost încheiat niciun acord de arbitraj valabil,

tribunalul trebuie să-și refuze competența. Decizia unui tribunal cu privire la propria jurisdicție poate fi atacată în conformitate cu sect. 611 din CPC.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) consideră că cererile de chemare în judecată care se încadrează în domeniul de aplicare teritorial al Regulamentului (UE) 1215/2012 privind jurisdicția și recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială sunt incompatibile cu regulamentul respectiv. Într-o decizie mai recentă, instanța a clarificat că acest lucru nu împiedică tribunalele arbitrale să emită ordonanțe anti-proces, deoarece regulamentul nu se aplică procedurilor arbitrale. Prin urmare, recunoașterea și executarea măsurilor de pronunțare a cererilor de chemare în judecată emise de tribunalele arbitrale este reglementată de legile interne ale statelor membre ale UE și de tratatele aplicabile. În Austria, accesul la instanțe reprezintă un drept constituțional fundamental. Prin urmare, o măsură provizorie care interzice accesul unei părți la instanțele austriece se va constata că încalcă ordinea publică procedurală și i se va refuza executarea.

BELGIA

Legea belgiană privind arbitrajul este inclusă în titlul VI din Codul judiciar (art. 1676-1722). În 2013, Belgia și-a reformat în totalitate legea de arbitraj și a adoptat Legea model UNCITRAL cu o serie de completări.

Legea se aplică în mod indistinct atât la arbitrajele interne, cât și la cele internaționale care se desfășoară în Belgia, cu excepția cazului în care părțile au exclus în mod expres aplicarea sa într-un mod valid. Cu toate acestea, părțile nu pot exclude cererile din prevederile obligatorii, enumerate de art. 1676, § 8.

Tribunalul arbitral decide litigiul în conformitate cu normele de drept, cu excepția cazului în care părțile au prevăzut altfel (art. 1710). În cazul în care s-a făcut alegerea legii, tribunalul arbitral trebuie să aplice legea aleasă de părți. Cu excepția cazului în care se prevede altfel, orice referire la legea unui stat trebuie să excludă conflictul de legi. Dacă nu se face nicio alegere, tribunalul arbitral va stabili fondul aplicabil folosind regulile conflictului de legi pe care le consideră aplicabile. Arbitrii trebuie să aplice normele legale și pot decide numai dacă au fost autorizați să facă acest lucru printr-un acord expres al părților. În cele din urmă, în toate cazurile, tribunalele arbitrale trebuie să decidă litigiile contractuale în conformitate cu prevederile contractului, luând în considerare normele comerciale relevante.

În ceea ce privește speța, în temeiul legislației belgiene, un arbitraj trebuie să aibă un obiect și o cauză valide și necesită consimțământul valid al părților care trebuie să aibă capacitatea de a contracta. Cerința de bază-cheie pentru un acord de arbitraj în temeiul legislației belgiene prevede că acesta trebuie să exprime intenția părților să soluționeze litigiul prin arbitraj (art. 1681). Toate disputele existente sau viitoare care implică un aspect economic, care poate fi decontat, pot fi supuse arbitrajului.

Părțile sunt libere să decidă dacă doresc să includă alte probleme procedurale în acordul lor de arbitraj. În general este recomandat să includă cel puțin o alegere pentru arbitrajul instituțional sau ad-hoc: locul arbitrajului; o metodă de numire a arbitrilor; limba arbitrajului. Un acord de arbitraj prin care uneia dintre părți i se acordă o poziție preferențială în ceea ce privește numirea arbitrului nu este valid.

Legea nu prezintă cerințe formale pentru acordurile de arbitraj. În consecință, spre deosebire de Convenția de la New York, legislația belgiană nu solicită ca un acord de arbitraj să fie în scris pentru a fi valabil. Existența acordului de arbitraj revine părții care încearcă să se bazeze pe acest acord. Această sarcină poate fi îndeplinită nu numai printr-un document scris și semnat, dar și prin orice alte mijloace care pot demonstra existența unui acord obligatoriu pentru arbitrează între părți, inclusiv un schimb de documente, scrisori, e-mailuri sau alte forme de comunicare electronică.

BULGARIA

Arbitrajul este reglementat de Legea privind arbitrajul comercial internațional (LICA). Anumite aspecte ale arbitrajului sunt acoperite și de Codul de procedură civilă (CPC), Codul de drept internațional privat (PILC) și de prevederile Dreptului comercial.

Legea privind arbitrajul comercial internațional se bazează pe Legea UNCITRAL. Conform LICA, un arbitraj este considerat internațional dacă una sau mai multe părți își au domiciliul sau sediul în străinătate. Dacă toate părțile la arbitraj au domiciliul sau sediul în Bulgaria, arbitrajul este considerat intern.

Există câteva dispoziții obligatorii referitoare la procedură:

- acordul arbitral trebuie încheiat în scris;
- fiecare parte trebuie tratată în mod egal;
- fiecare parte trebuie să aibă oportunități egale de a-și prezenta cazul;
- arbitrii trebuie să fie imparțiali și independenți;
- părțile trebuie notificate pentru audierile de arbitraj;
- sunt necesare cerințe pentru formă și pentru redactarea hotărârilor arbitrale.

În arbitrajele interne, arbitrii nu pot fi cetățeni străini, procedurile nu pot fi ținute în limbi străine și legea materială aplicabilă nu poate fi legea unei jurisdicții străine.

Toate litigiile care implică un drept pecuniar, care poate fi soluționat, sunt arbitrabile, altele decât cele care sunt considerate în mod explicit ca nearbitrabile sau cele care nu sunt arbitrabile, conform principiilor generale ale dreptului bulgar.

Următoarele tipuri de litigii nu sunt arbitrabile:

- litigiile cu privire la drepturile absolute asupra bunurilor imobile sau deținerea de bunuri imobile. Cu toate acestea, litigiile care implică drepturi contractuale cu privire la bunurile imobile și litigiile legate de drepturile de proprietate asupra bunurilor mobile sunt arbitrabile;

- disputele cu privire la pensia alimentară;

- litigii privind drepturile care decurg dintr-o relație de muncă. Cu toate acestea, disputele în temeiul acordurilor de administrare între companii și directorii acestora sunt arbitrabile;

- litigiile care implică drepturi morale;

- spețele de contencios administrativ și de natură similară;

- litigiile care implică drepturi personale netransferabile și litigiile care implică starea personală sau civilă și cetățenia.

Conform legislației bulgare, un intimat poate face referire la expirarea unui termen de prescripție ca apărare împotriva unei cereri. Expirarea termenului de prescripție nu stinge datoria creanță, însă reclamantul își pierde dreptul de a solicita executarea acesteia prin proceduri de litigiu sau de arbitraj, dacă debitorul ridică o

apărare în baza termenului de prescripție. Dacă o parte plătește o anumită sumă după expirarea termenului de prescripție, nu poate solicita returnarea sumei plătite. Arbitrii bulgari nu aplică termene de prescripție decât dacă li se solicită acest lucru, iar intimatul are sarcina de a demonstra că termenul de prescripție a cererii a expirat până la data depunerii cererii de către partea adversă.

În general, termenul de prescripție pentru reclamațiile contractuale și delictuale este de cinci ani. Termenul este de trei ani pentru următoarele tipuri de acțiuni:

- remunerația muncii (cu excepția cazului în care este prevăzut în mod specific un alt termen de prescripție);
- despăgubiri și daune datorate încălcării prevederilor contractuale, plăți de închiriere, dobânzi și alte plăți periodice.

Termenul de prescripție începe să curgă de la data la care suma devine certă și este întreruptă de:

- începerea procedurilor de arbitraj împotriva debitorului;
- confirmarea datoriei de către debitor;
- începerea procedurilor de executare.

Termenul de prescripție nu se execută în timp ce arbitrajul este în așteptare. Dacă cererea este respinsă, termenul de prescripție este considerat neîntrerupt.

Legislația bulgară nu prevede calificări speciale pentru numirea unui arbitru. Orice persoană fizică majoră și cu capacitate juridică deplină poate fi arbitru. Persoanele care nu au cetățenia Republicii Bulgaria pot fi numite arbitri în:

- cazurile internaționale de arbitraj (art. 11 alin. (2));
- cazurile de arbitraj intern în care partea numitoare este o companie bulgară cu acționari majoritari străini (para. 3 (1) din dispozițiile tranzitorii și finale).

În alte cazuri de arbitraj intern, numai cetățenii bulgari pot fi numiți arbitri.

Arbitrii trebuie să fie independenți și imparțiali. Legea prevede că atunci când o persoană este propusă pentru numirea sa în calitate de arbitru aceasta trebuie să dezvăluie toate circumstanțele care ar putea da naștere la îndoieli justificate cu privire la imparțialitatea sau independența sa. Arbitrul are și această datorie după numirea sa.

Părțile sunt libere să convină asupra procedurii de numire a arbitrilor. Dacă nu au făcut acest lucru nici în mod explicit, nici prin adoptarea regulilor de arbitraj ale unei instituții de arbitraj, trebuie urmată procedura prevăzută de lege. Dacă tribunalul arbitral trebuie să fie format din trei arbitri, fiecare parte numește un arbitru, iar acești doi arbitri numesc al treilea arbitru. Dacă o parte nu își desemnează arbitrul în termen de treizeci de zile de la primirea unei cereri din partea celeilalte părți sau dacă cei doi arbitri nu reușesc să convină asupra celui de-al treilea arbitru în termen de treizeci de zile de la numirea lor, președintele BCCI îl numește pe arbitru, la cererea unei părți. În cazul în care tribunalul arbitral este compus dintr-un arbitru unic și părțile nu sunt în măsură să convină asupra unei persoane, arbitrul este numit la cererea unei părți de către președintele BCCI. În cazul în care litigiul nu are legătură cu o tranzacție comercială, autoritatea de numire este Tribunalul orașului Sofia (conform prevederilor alin. 3 (2) din dispozițiile tranzitorii și finale ale legii).

Un arbitru poate fi contestat numai dacă există circumstanțe care dau naștere la îndoieli justificate cu privire la imparțialitatea sau independența sa sau dacă nu posedă calificările necesare convenite de părți. O parte poate contesta un arbitru desemnat de aceasta sau la a cărui numire a participat, numai din motive despre care a luat la cunoștință după numirea arbitrului.

Părțile pot conveni asupra unei proceduri de contestare a arbitrilor, dar nu pot exclude dreptul de apel la Tribunalul orașului Sofia împotriva unei decizii de respingere a contestației. În cazul în care părțile nu au convenit altfel, contestația trebuie formulată cel târziu la 15 zile după ce partea a luat cunoștință de constituirea tribunalului arbitral sau după ce partea respectivă a luat cunoștință de circumstanțele care stau la baza contestației.

Contestația trebuie făcută în scris către tribunalul arbitral, cu specificarea clară a motivelor. Tribunalul arbitral ia o decizie cu privire la contestație cu participarea arbitrilor contestat. Nu se ia nicio decizie dacă arbitrul demisionează sau cealaltă parte este de acord cu contestația. Decizia tribunalului arbitral cu privire la contestație se face în scris. Nu este necesar să se motiveze această hotărâre. Dacă contestația este respinsă de tribunalul arbitral, partea contestatoare poate, în termen de șapte zile de la notificare, să solicite Tribunalului din Sofia să decidă asupra contestației. Tribunalul va decide cu privire la contestație printr-o decizie finală care trebuie motivată. Tribunalul arbitral poate continua procedura arbitrală și poate pronunța o hotărâre, chiar dacă există pe rol o contestație sau un recurs împotriva soluției date.

Mandatul arbitrilor încetează atunci când acesta decedează, devine incapabil să-și îndeplinească funcțiile sau acționează în mod nerezonabil. În ultimele două situații, în cazul în care arbitrul nu demisionează și părțile nu pot conveni asupra încetării mandatului său, orice parte poate solicita Tribunalului să decidă asupra încetării mandatului arbitrilor. Decizia instanței este definitivă.

Hotărârile arbitrale emise în Bulgaria sunt definitive și pun capăt litigiului. Nu pot fi atacate în fața instanțelor de stat. O parte poate depune o cerere pentru anularea unei hotărâri arbitrale bulgare în fața Curții Supreme de Casație (art. 47, LICA).

Motivele anulării hotărârilor arbitrale bulgare (în termen de 3 luni de la pronunțare) sunt enumerate la art. 47 din lege. Lista este exhaustivă și, spre deosebire de art. 34 din Legea model, fiecare motiv trebuie dovedit de partea care solicită anularea. Temeiurile sunt următoarele:

- partea respectivă avea o anumită incapacitate la momentul încheierii acordului de arbitraj;
- nu există un acord de arbitraj sau nu este valabil în conformitate cu legea aleasă de părți sau, în lipsa unei astfel de alegeri, în temeiul legii bulgare;
- obiectul litigiului nu poate fi soluționat prin arbitraj sau sentința contravine ordinii publice bulgare.
- partea care a depus cererea nu a primit o notificare cu privire la numirea unui arbitru sau a procedurii arbitrale sau nu a putut participa la procedură din motive independente de voința sa;
- hotărârea soluționează un litigiu care nu este prevăzut de acordul de arbitraj sau conține decizii cu privire la chestiuni dincolo de obiectul litigiului;
- componența tribunalului arbitral sau procedura arbitrală nu au fost în conformitate cu acordul părților, cu excepția cazului în care acordul respectiv contravine unei prevederi obligatorii a legii sau, în cazul în care a existat un astfel de acord, dispozițiile LICA nu au fost respectate.

CEHIA

Legea de arbitraj cehă se aplică soluționării litigiilor de proprietate (de exemplu, creanțe cu caracter financiar sau monetar) de către arbitri independenți și imparțiali și reglementează, de asemenea, executarea hotărârilor judecătorești.

Legea gestionează toate procedurile arbitrale care au loc în temeiul acordurilor de arbitraj încheiate după 1 ianuarie 1995. Arbitrajele care decurg din acordurile încheiate înainte de 1 ianuarie 1995 vor continua să fie reglementate de Legea cehă de arbitraj din 1963, indiferent de data începerii proceduri arbitrale.

Obiectivul principal al modificărilor din 2012 la Legea privind arbitrajul au fost acelea de a oferi o protecție mai largă consumatorilor, așa cum a fost solicitat de Directiva 93/13/CEE a Consiliului privind clauzele neloiale în contractele de consum, dar amendamentul din 2016 a exclus complet contractele de consum din domeniul arbitrajului.

Codul de procedură civilă continuă să se aplice și procedurilor arbitrale, sub rezerva oricăror reguli instituționale încorporate în mod expres, precum cele ale Curții de arbitraj cehe sau ale Curții penale. În cazul în care arbitrajul implică părți sau elemente străine, se aplică Legea internațională din 1963 și Legea procedurilor internaționale, care clarifică conflictele de drepturi.

Principiile generale ale Legii privind arbitrajul includ:

- tratamentul egal al părților în procedurile arbitrale;
- drepturile părților de a li se oferi posibilitatea deplină de a-și prezenta cazurile respective;
- libertatea părților de a conveni asupra normelor procedurale care trebuie respectate în cadrul procedurii arbitrale;
- în arbitrajele internaționale, libertatea părților de a determina legea aplicabilă pe fondul litigiului lor;
- independența și imparțialitatea arbitrilor;
- nereclamarea procedurilor arbitrale, inclusiv audierile;
- obligația legală de confidențialitate a arbitrilor.

Nu există o definiție specifică a unui acord de arbitraj în lege, cu excepția unei clauze generale. Conform acesteia, părțile pot conveni că orice litigii de proprietate care decurg din relațiile lor (cu excepția contractelor cu consumatorii), vor fi hotărâte de unul sau mai mulți arbitri în arbitraje ad-hoc sau proceduri instituționale într-o instanță de arbitraj permanentă (cum ar fi Curtea de Arbitraj a Cehiei).

În conformitate cu prevederile legale, un acord de arbitraj poate fi încheiat fie în legătură cu un anumit litigiu existent, fie în legătură cu litigiile viitoare care decurg dintr-un raport juridic dat. Legea solicită ca acordurile de arbitraj să fie întocmite pe suport de hârtie. Se consideră că un acord de arbitraj încheiat prin telegrame, telex sau alte mijloace electronice, care să permită stabilirea conținutului acordului și determinarea părților la acord, a fost făcut în scris.

Dacă acordul de arbitraj este cuprins în termeni și condiții generale care guvernează contractul principal la care se aplică acordul de arbitraj, atunci acordul de arbitraj este încheiat în mod valabil - cu condiția ca oferta contractului principal să fie acceptată de cealaltă parte.

Acordul de arbitraj obligă și succesorii legali ai părților la acesta, cu excepția cazului în care s-a convenit în mod expres altfel.

Majoritatea disputelor referitoare la proprietate pot fi soluționate prin arbitraj. Domeniul precis al acestui termen nu este definit, dar cuprinde, în general, majoritatea creanțelor de natură financiară sau monetară. În general, părțile pot încheia un acord de arbitraj dacă altfel ar putea încheia o soluționare judecătorească cu privire la obiectul litigiului supus arbitrajului.

În consecință, singurele dispute care nu pot fi, în principiu, arbitrate sunt:

- cele referitoare la statutul personal (de ex. divorțul, anularea căsătoriei și paternitatea);
- cele în care procedurile judiciare pot fi inițiate în absența unei moțiuni (de exemplu, cazuri care implică îngrijirea minorilor, capacitatea legală și tutela, precum și moștenirea);
- cele în care legea de fond nu permit un acord între părți care este contrar cerințelor legale obligatorii (de exemplu, litigiile referitoare la executarea deciziilor și litigiile care decurg din proceduri de insolvență sau de administrare judiciară).

Atât cetățenii cehi, cât și cetățenii străini pot acționa în calitate de arbitri dacă sunt adulți și au capacitatea de a acționa în conformitate cu legislația țării lor sau în conformitate cu legea aplicabilă pe teritoriul Republicii Cehe.

Părțile sunt libere să stabilească numărul de arbitri în acordul de arbitraj. Acesta trebuie să stabilească identitatea arbitrilor sau procedura de determinare a numărului de arbitri, precum și procedura de numire a acestora. Tribunalul arbitral trebuie să fie întotdeauna compus dintr-un număr impar de arbitri.

În cazul în care părțile nu au adoptat nicio dispoziție în legătură cu numărul sau numirea arbitrilor în acordul de arbitraj, fiecare parte are dreptul să numească un arbitru. Arbitrii desemnați de părți vor alege apoi arbitrul care prezidează pentru a acționa ca președinte.

Legea privind arbitrajul stabilește procedura care trebuie urmată în cazul în care o parte nu reușește să numească un arbitru în termen de 30 de zile de la primirea solicitării celeilalte părți de a face numirea sau dacă arbitrii numiți nu se pot pune de acord asupra stabilirii președintelui. În acest din urmă caz - cu excepția situației în care părțile au convenit altfel în acordul lor de arbitraj - instanța va numi președintele. Cererea instanței de a face o nominalizare poate fi făcută de orice parte în procedura arbitrală sau de oricare dintre arbitrii care au fost deja numiți.

Regulile Curții de Arbitraj prevăd că tribunalele arbitrale trebuie să fie formate din trei arbitri (sau un arbitru unic, dacă acest lucru este convenit de părți). În general, dacă părțile sau arbitrii desemnați de părți nu reușesc să facă o numire, președintele numește președintele.

Acceptarea funcției de arbitru trebuie făcută în scris. Nicio persoană nu este obligată să accepte rolul de arbitru. Cu toate acestea, odată acceptat, arbitrul este obligat să-și respecte funcția în conformitate cu legislația cehă și cu alte reglementări, fiind obligat să păstreze confidențialitatea faptelor și datelor de care iau cunoștință pe durata mandatului lor. Numai părțile pot scuti arbitrii de obligațiile lor de confidențialitate. Cu toate acestea, în cazul în care părțile refuză, președintele unei instanțe judecătorești ordinare poate decide cu privire la eliberarea unui arbitru de aceste obligații, dar numai dacă există motive serioase și grave pentru a face acest lucru.

Exonerarea arbitrilor de obligațiile lor de confidențialitate se decide întotdeauna de la caz la caz. Cu toate acestea, unul dintre motivele pentru care arbitrii pot fi eliberați de obligațiile lor de confidențialitate ar putea fi necesitatea de a divulga anumite fapte cunoscute arbitrilor referitoare la procedurile penale în curs.

Legea privind arbitrajul nu conține nicio dispoziție expresă în legătură cu plata taxelor și costurilor procedurilor arbitrale sau repartizarea acestora între părți, situație care se regăsește și în celelalte legi privind arbitrajul, ale altor statelor membre UE.

În procedurile arbitrale ad-hoc, la cererea unei părți, tribunalul arbitral va decide cu privire la repartizarea și plata costurilor procedurii arbitrale între părți, inclusiv costurile rezonabile ale unei părți pentru reprezentarea legală, dacă arbitrajul acordul dintre părți prevede acest lucru.

În procedurile arbitrale instituționale, regulile instituției arbitrale relevante vor conține, în general, dispoziții detaliate privind costurile. Anexa la Regulile Curții de Arbitraj prevede în detaliu costurile procedurilor de arbitraj în fața Curții de Arbitraj Cehă. Taxele de arbitraj sunt calculate în funcție de valoarea creanței, deși sunt luați în considerare și alți factori, cum ar fi numărul de părți și arbitri. Taxa de arbitraj se plătește la depunerea declarației de creanță sau a cererii reconvenționale, după caz. Solicitantului i se va solicita, de asemenea, o sumă forfetară în contul costurilor administrative.

Cheltuielile tribunalului arbitral ar putea acoperi costurile pentru: multiplicarea documentelor; traducerea lor; organizarea de audieri în afara sediului instanței de arbitraj; costurile de călătorie și cazarea arbitrilor. Aceste costuri specifice nu pot fi determinate în avans.

Procedurile arbitrale încep la data la care un reclamant depune o declarație de creanță la tribunalul arbitral. Acest lucru are aceleași consecințe juridice (de exemplu, în ceea ce privește limitarea creanțelor) ca în situația în care ar fi depusă la o instanță.

În procedurile arbitrale instituționale, declarația de creanță trebuie depusă la Curtea de Arbitraj Cehă. În cadrul procedurilor arbitrale ad-hoc, declarația de creanță trebuie depusă la președintele tribunalului arbitral, cu condiția ca președintele să fie deja stabilit sau numit. Dacă președintele tribunalului arbitral nu a fost încă stabilit sau desemnat, atunci declarația de creanță va fi depusă la orice arbitru deja stabilit sau desemnat.

Regulile Curții de Arbitraj conțin dispoziții similare pentru începerea procedurilor instituționale de arbitraj. Cu toate acestea, se solicită reclamantului să plătească în avans taxele de arbitraj și o sumă forfetară pentru a acoperi costurile administrative ale Curții de arbitraj cehe la depunerea declarației de creanță.

Legea nu conține dispoziții exprese în legătură cu formatul, conținutul sau calendarul prezentărilor părților în fața tribunalului arbitral. Cu excepția cazului în care acordul de arbitraj prevede o procedură specifică, aceasta trebuie stabilită de tribunalul arbitral sau de președintele acestuia.

Nu există perioade bine determinate pentru emiterea unei hotărâri sau pentru durata procedurii arbitrale.

O sentință trebuie adoptată cu majoritatea membrilor tribunalului arbitral. După finalizarea procedurii de vot asupra unei hotărâri arbitrale (ceea ce înseamnă că o hotărâre este aprobată de majoritatea membrilor tribunalului), hotărârea trebuie să fie prezentată în scris și semnată de majoritatea membrilor tribunalului arbitral. Legea privind arbitrajul ceh cere în mod expres ca dispozitivul hotărârii să nu fie ambiguu.

O motivare va fi atașată unei sentințe, prin care se expun motivele deciziei tribunalului arbitral, cu excepția cazului în care părțile renunță la această cerință prin acord sau dacă tribunalul decide că motivarea nu este necesară. Această regulă se aplică și în cazul altor prevederi care beneficiază de un acord între părți.

Hotărârea scrisă trebuie comunicată părților și predată personal. Deciziile sunt de obicei livrate prin intermediul unui furnizor de servicii poștale sau de către instanță. În cazul în care o parte refuză să primească hotărârea și nu o acceptă în termen de zece zile de la data la care furnizorul de servicii poștale sau grefierul a încercat să o notifice părții, hotărârea se consideră că a fost predată.

CIPRU

Arbitrajul intern este reglementat de Legea arbitrajului (IACM) din 1944. Legea arbitrajului internațional în materie comercială (101/1987) se aplică exclusiv litigiilor comerciale internaționale și este aproape identică cu legea model UNCITRAL. În plus, Legea 121/2000 privind hotărârile instanțelor străine (recunoaștere, înregistrare și executare) prevede procedura care trebuie urmată de o parte care dorește ca o hotărâre străină să fie recunoscută și executată în Cipru.

Legea IACM respectă libertatea părților la arbitraj, de a conveni asupra tuturor aspectelor legate de desfășurarea arbitrajului internațional. Regulile obligatorii se limitează la chestiuni legate de:

- competența Curții;
- imunitatea arbitrilor;
- emiterea hotărârii arbitrale, contestarea validității acesteia și recunoașterea și executarea acesteia de către instanțele naționale.

În general, în cazul în care există un acord de arbitraj între părți, toate chestiunile comerciale pot fi sesizate și soluționate prin arbitraj. Problemele penale, matrimoniale și familiale, litigiile referitoare la minori și litigiile cu implicații de ordine publică nu sunt arbitrabile. Legea arbitrajului nu se aplică în legătură cu procedurile unui tribunal arbitral în temeiul Legii litigiilor comerciale (conciliere, arbitraj și anchetă) sau în legătură cu orice hotărâre de acest tip emisă de tribunal. În plus, un tribunal are competențe limitate de a emite ordine care pot afecta statutul unei companii din Cipru, cum ar fi un ordinul de lichidare sau rectificarea registrului de membri al unei companii, deși litigiul de fond poate fi arbitrabil.

Singurele cerințe, conform principalelor legi aplicabile arbitrajului, sunt legate de faptul că acordul de arbitraj trebuie să fie un acord scris pentru a supune litigiilor prezente sau viitoare arbitrajului și, în conformitate cu principiile dreptului comun, acesta trebuie să fie clar și sigur.

Un acord de arbitraj este definit ca un acord scris de a supune litigiilor prezente sau viitoare arbitrajului (sect. 2 (1)). Un acord este considerat a fi în scris dacă este cuprins în:

- documente semnate de părți;
- schimbul de scrisori, telex, telegrame sau alte mijloace de telecomunicații care oferă o evidență a acordului;
- un schimb de declarații de creanță și apărare în care existența unui acord este pretinsă de o parte și nu este negată de cealaltă.

Un acord de arbitraj poate fi sub forma unei clauze de arbitraj încorporate în mod corespunzător într-un contract sau poate fi valabil ca un acord separat. Cerința ca acordul de arbitraj să fie scris este reflectat și în dispozițiile legii, care prevede că termenul include o clauză arbitrală într-un contract al unui acord de arbitraj, semnat de părți sau cuprins în scrisori sau telegrame.

Nu există alte cerințe formale impuse de lege pentru ca acordul de arbitraj să fie executoriu.

Principiile dreptului comun impun ca termenii unui acord de arbitraj să fie clari, siguri și valabili. Un acord de arbitraj este nul dacă termenii acestuia sunt incerti sau dacă nu există o referință clară la arbitraj.

Doctrina separabilității este cuprinsă în secț. 16 (1) din Legea IACM, care prevede că acordul de arbitraj care face parte dintr-un contract este considerat un acord separat de restul contractului. Decizia tribunalului arbitral conform căreia contractul este nul de la început (*ab initio*) nu afectează neapărat valabilitatea acordului de arbitraj.

Instanțele judecătorești se vor pronunța asupra unui acord de arbitraj chiar și atunci când contractul este încălcat de una dintre părți sau este declarat nul. Prin urmare, clauza de arbitraj va exista chiar și atunci când contractul este considerat nevalid, inexistent sau inefficient din cauza unei greșeli privind identitatea semnatarilor, a influenței nejustificate, contactul este fundamental diferit de ceea ce o parte intenționa să execute, etc. Cu toate acestea, acordul de arbitraj nu va fi valabil în cazurile în care este considerat nevalid sau inexistent din aceleași motive pentru care contractul în ansamblu este nevalid sau inexistent. De exemplu, un acord de arbitraj nu va fi valabil atunci când întregul contract care conține clauza de arbitraj este un rezultat al unui fals, deoarece falsul respectiv va anula și acordul de arbitraj.

Instanța poate dispune că acordul de arbitraj încetează să mai aibă efect atunci când se ridică o problemă de fraudă în numele uneia dintre părți.

Dacă o acțiune este introdusă în fața instanței civile într-o chestiune care face obiectul unui acord de arbitraj, o parte poate solicita instanței trimiterea litigiului spre soluționare la arbitraj (secț. 8, Legea IACM). La o astfel de cerere, instanța va emite un ordin de suspendare și/sau de respingere a procedurii, cu excepția cazului în care constată că acordul este nul, inoperant sau imposibil de a fi executat.

Tribunalul arbitral se poate pronunța asupra propriei jurisdicții și, prin urmare, o parte care susține că procedura de arbitraj a fost începută cu încălcarea unei clauze valabile de jurisdicție poate depune o cerere în fața tribunalului și poate solicita o hotărâre a acestuia prin care să motiveze de ce nu are nicio jurisdicție pentru a soluționa litigiul. O pledoarie potrivit căreia tribunalul arbitral nu are competență nu poate fi ridicată după depunerea declarației de apărare.

În absența unui acord prealabil al părților, o procedură de numire implicită pentru arbitrajele internaționale este prevăzută în secț. 11 (3) din Legea IACM. Această secțiune prevede că într-un arbitraj cu trei arbitri: fiecare parte trebuie să numească un arbitru; cei doi arbitri numiți îl numesc apoi pe al treilea arbitru.

Dacă o parte nu reușește să numească arbitrul în termen de 30 de zile de la primirea unei cereri de a face acest lucru din partea celeilalte părți sau dacă cei doi arbitri nu reușesc să convină asupra celui de-al treilea arbitru în termen de 30 de zile de la numirea lor, instanța, la cererea unei părți, poate numi al treilea arbitru.

Instanțele au autoritatea de a interveni în procesul de numire la cererea unei părți, cu excepția cazului în care părțile convin altfel, dacă:

- una dintre părți nu acționează conform acordului de arbitraj;
- părțile sau cei doi arbitri desemnați nu pot proceda conform procedurii convenite;

- o a treia persoană fizică sau juridică, inclusiv instituția arbitrală, nu îndeplinește nicio funcție care i-a fost încredințată în cadrul procedurii.

O parte poate contesta numirea unui arbitru și poate solicita înlăturarea acestuia în momentul constituirii tribunalului sau ulterior, dacă apar noi fapte cu privire la imparțialitatea sa. În arbitrajele internaționale, un arbitru poate fi schimbat, acolo unde există circumstanțe care dau naștere la îndoieli justificate cu privire la imparțialitatea sau independența sa, sau în cazul în care arbitrul nu deține calificările convenite de părți. O parte poate contesta un arbitru desemnat de ea sau la a cărui numire a participat, numai din motive pe care le află după ce a fost făcută numirea.

Părțile sunt libere să convină asupra unei proceduri de contestare a unui arbitru. În cazul în care o contestație în cadrul oricărei proceduri convenite de părți nu are finalitate, partea contestatoare se poate adresa instanței, în termen de 30 de zile de la primirea notificării deciziei de respingere a contestației. Decizia sa este definitivă și nu poate fi atacată. În timp ce o astfel de cerere este în curs de soluționare în fața instanței, tribunalul arbitral, inclusiv arbitrul atacat, poate continua procedura arbitrală și pronunța o sentință.

Părțile pot conveni să elimine un arbitru atunci când acesta ajunge *de jure* sau *de facto* în imposibilitatea de a-și îndeplini funcțiile sau acționează cu întârziere nejustificată.

Cea mai rapidă cale pentru a obține recunoașterea și executarea unei sentințe este de a depune o cerere în conformitate cu prevederile Legii IACM sau Legii arbitrajului. Nu există o procedură accelerată și timpul pentru finalizarea acestei proceduri depinde de programul instanței și de tactica angajată de părți. În funcție de acești factori, o hotărâre va fi emisă de obicei între trei luni de la data depunerii cererii și un an. Același lucru se aplică în cazul în care părțile aleg să execute o sentință printr-o acțiune civilă. În acest caz, pentru a obține o soluționare rapidă a problemei, trebuie depusă o cerere de judecată sumară.

CROAȚIA

Legea privind arbitrajul nr. 88/2001 a înlocuit părți din Codul de procedură civilă și Legea privind obligațiile, care reglementaseră anterior chestiunile legate de arbitraj. Aceasta a încorporat principalele caracteristici ale Legii-model și ale Convenției de la New York.

Înainte de adoptarea legii, arbitrajul ad-hoc nu era permis în disputele interne. Principalul forum instituțional de arbitraj, Curtea Permanentă de Arbitraj, a fost înființată în 1853 în cadrul Camerei de Economie și a funcționat de atunci (cu o întrerupere a activității sale din 1945 până în 1965). În anul 2002 a fost înființat un centru de conciliere separat.

Dispozițiile Legii arbitrajului se aplică arbitrajului intern, recunoașterii și executării hotărârilor, precum și competenței și funcționării instanțelor în materie de arbitraj. Dacă sediul arbitrajului este Republica Croația, arbitrajul este considerat intern, arbitrajele putând avea două forme: cu sau fără element internațional, în funcție de părți. Arbitrajul internațional este înțeles ca arbitrajul cu un sediu străin și nu intră în sfera de aplicare a legii croate. Cadrul legal permite un astfel de arbitraj în litigiile cu o entitate internațională, cu excepția cazului în care există o dispoziție croată *lex specialis* care prevede că litigiul poate fi soluționat numai în fața unei instanțe croate.

Dacă litigiul nu are niciun element internațional (adică se realizează între persoane fizice cu reședința în Croația sau persoane juridice constituite în temeiul legislației croate), se poate conveni doar arbitrajul intern (cu sediul arbitrajului în Croația). Prin urmare, un acord de arbitraj între două companii croate nu poate prevedea decât arbitrajul intern - chiar dacă structura de proprietate a acestor companii ar putea fi străină.

Orice litigiu în care părțile își pot dispune în mod liber drepturile este arbitrabil. Legea are la bază mai multe principii, printre care se numără: autonomia și egalitatea părților sau neintervenția instanței, acestea putând să desfășoare acte procedurale doar în anumite circumstanțe specificate.

Un acord de arbitraj este un acord al părților de a supune arbitrajului toate sau anumite dispute, care au apărut sau pot apărea în viitor, între ele cu privire la un raport juridic definit, de natură contractuală sau necontractuală. Un acord de arbitraj trebuie încheiat în scris, putând fi încheiat un acord separat sau putând fi inclus ca o clauză de arbitraj în cadrul unui contract.

Trebuie să existe o relație juridică de bază pentru un astfel de acord. Un acord de arbitraj care intenționează să trimită la arbitraj litigiile care decurg din relații non-juridice este nul.

Acordul de arbitraj poate fi cuprins fie într-un document semnat de părțile la acord, fie stabilit în corespondența dintre părți care furnizează o înregistrare a acordului lor (de exemplu, scrisori, telex, fax, telegrame sau orice alt mijloc de telecomunicații care oferă o evidență a acordului, indiferent dacă este semnat de părți sau nu).

Există o serie de situații în care acordul este considerat încheiat în scris. De exemplu, acordurile de arbitraj obligatorii pot fi create printr-o ofertă împotriva căreia nu a fost ridicată nicio obiecție în timp util; o comunicare scrisă cu referire la un acord de arbitraj încheiat oral; sau emiterea unei note cu o referință explicită la o clauză de arbitraj.

O trimitere dintr-un contract la un alt document care conține clauza de arbitraj echivalează cu un acord de arbitraj valabil dacă clauza face parte din contract și cu condiția să fie îndeplinite cerințele generale ale unei trimiteri contractuale la un document separat.

O greșeală formală în acordul de arbitraj se soluționează dacă pârâtul nu contestă competența tribunalului arbitral înainte de depunerea declarației sale de apărare.

Există reguli mai stricte cu privire la formarea unui acord de arbitraj valabil pentru litigiile contractuale ale consumatorilor. Astfel de acorduri trebuie să se regăsească în documente separate care au fost semnate de ambele părți. Niciun alt acord nu poate fi cuprins într-un astfel de document, cu excepția cazului în care documentul a fost întocmit de un notar public.

Părțile pot conveni asupra arbitrajului intern pentru litigiile care implică drepturi de care pot dispune liber. În litigiile cu un element internațional, părțile pot conveni asupra unui sediu de arbitraj în afara Republicii Croația, cu excepția cazului în care legile speciale prevăd că astfel de litigii trebuie soluționate exclusiv de către instanțele locale.

Dacă acordul de arbitraj este inclus în contractul principal și acesta este nevalid, acordul de arbitraj este separabil. Prin urmare, clauza de arbitraj va rămâne în vigoare după rezilierea contractului. Principiul separabilității dintre contract și clauza de arbitraj este în conformitate cu prevederile Legii-model (1985).

Un arbitru poate fi orice persoană fizică cu capacitate juridică deplină. Cetățenia nu este un obstacol în îndeplinirea obligației de a fi arbitru, deși permite părților să convină sau să impună restricții de cetățenie. Deși legea menționează în mod explicit doar cetățenia, se poate concluziona că alte calificări nu sunt necesare, cu excepția cazului în care părțile convin altfel. Un judecător croat activ poate fi numit doar ca președinte al tribunalului arbitral sau ca arbitru unic.

Părțile pot stabili, în acordul de arbitraj, numărul și numele arbitrilor sau pot stabili doar modul de numire. Dacă nu este convenit modul de numire, fiecare parte va desemna un arbitru, iar cei doi arbitri numiți de părți vor alege apoi un al treilea arbitru care va acționa ca președinte.

Dacă o parte nu reușește să numească un arbitru în termen de 30 de zile de la data notificării că cealaltă parte și-a desemnat arbitrul sau dacă cei doi arbitri nu reușesc să numească al treilea arbitru în termen de 30 de zile de la numirea celui de-al doilea arbitru, arbitrul este numit de instanța națională la cererea unei părți. La fel se întâmplă și în arbitrajele cu un arbitru unic - dacă părțile nu reușesc să se pună de acord asupra arbitrului, arbitrul este numit de instanța națională la cererea unei părți.

Părțile sunt libere să stabilească numărul de arbitri și pot conveni chiar și un număr par. Dacă numărul arbitrilor nu poate fi convenit, vor fi numiți trei arbitri.

Arbitrii au datoria de a dezvălui orice motive care ar putea pune la îndoială independența sau imparțialitatea lor. Această obligație se aplică atât înainte de numirea lor, cât și pe parcursul procedurii arbitrale.

O parte poate contesta arbitrul dacă:

- poate demonstra o îndoială justificată cu privire la independența și imparțialitatea arbitrului;
- arbitrul nu deține calificările convenite de părți;
- arbitrul nu își îndeplinește atribuțiile prevăzute de lege.

Părțile sunt libere să decidă procedura de contestare a arbitrilor. Cu toate acestea, acestea nu pot exclude aplicarea art. 12 alin. (7) din legea croată privind arbitrajul. Acest paragraf stipulează procedura care trebuie urmată în cazul respingerii unei contestații. Partea care contestă numirea arbitrului poate solicita instanței naționale să se pronunțe asupra contestației în termen de 30 de zile.

Dacă nu există un acord cu privire la regulile procedurale de contestare, se aplică dispozițiile legale. Partea care intenționează să conteste numirea unui arbitru trebuie să trimită o declarație scrisă tribunalului arbitral în care să explice motivele contestației, în termen de 15 zile de la data la care au fost semnalate circumstanțe prin care un arbitru este părțitor. Tribunalul arbitral trebuie să decidă cu promptitudine asupra contestației. Arbitrul care este atacat nu este exclus din procesul decizional.

Tribunalul arbitral decide asupra propriei jurisdicții. Obiecția respondentului conform căreia tribunalul arbitral nu are competență trebuie depusă înainte sau simultan cu discutarea fondului cauzei. Faptul că o parte a numit deja un arbitru nu o împiedică să depună o astfel de obiecție.

Tribunalul arbitral poate decide asupra obiecției ca întrebare preliminară sau ca parte a hotărârii finale. Dacă tribunalul arbitral decide în favoarea competenței sale ca întrebare preliminară, fiecare parte poate solicita o hotărâre a instanței naționale (într-o procedură de urgență) în termen de 30 de zile de la pronunțarea deciziei tribunalului arbitral. Legea croată nu menționează în mod explicit pe ce bază o decizie a tribunalului arbitral poate fi anulată de instanța națională, dar se poate presupune că instanța națională examinează aceleași probleme ca și tribunalul arbitral atunci

când decide asupra propriei jurisdicții de exemplu, dacă acordul de arbitraj există, dacă este valid și dacă litigiul respectiv este arbitrabil.

Dacă părțile nu convin altfel, un tribunal arbitral este îndreptățit, la cererea uneia dintre părți, să dispună măsuri provizorii sau de protecție pe care tribunalul arbitral le consideră necesare în ceea ce privește obiectul procedurii. Partea care a solicitat astfel de măsuri se poate adresa instanței naționale competente pentru executarea acestor măsuri.

Dacă părțile nu au convenit diferit, procedurile de arbitraj încep din ziua în care instituția primește creanța, iar în alte cazuri (arbitrajul ad-hoc), din ziua în care intimatul primește o notificare din partea reclamantului, numind sau sugerând un arbitru și solicitând un răspuns asupra arbitrilor și a cererii sale.

În conformitate cu prevederile legale, procedura arbitrală poate fi încheiată fie ca urmare a unei hotărâri definitive pe fond, fie printr-o ordonanță a tribunalului arbitral în cazurile în care:

- reclamantul își retrage cererea, cu excepția cazului în care pârâtul se opune acesteia și tribunalul arbitral recunoaște interesul legitim al pârâtului de a obține o sentință definitivă;

- părțile convin asupra rezilierii;

- continuarea procedurii este inutilă sau imposibilă.

Cu excepția unor situații specifice (de exemplu, puterea de a emite o sentință suplimentară), încetarea procedurii arbitrale încheie mandatul tribunalului arbitral.

DANEMARCA

Legea nr. 553/2005 privind arbitrajul stabilește că litigiile privind raporturile juridice pentru care părțile au un drept nerestricționat pot fi supusă arbitrajului, cu excepția cazului în care se prevede altfel. Părțile pot conveni să se supună litigiilor de arbitraj care au apărut sau care pot apărea între ele în ceea ce privește o relație juridică definită, indiferent dacă este sau nu contractuală. Un acord de arbitraj poate fi sub forma unei clauze de arbitraj într-un contract sau sub forma unui acord separat.

O instanță în fața căreia se introduce o acțiune într-o chestiune care face obiectul unui arbitraj trebuie să respingă acțiunea, cu excepția cazului în care constată că acordul este nul, inoperant sau de nerealizat. Cu toate acestea, dacă acțiunea a fost introdusă după începerea procedurii arbitrale, instanța va avea competența de a se pronunța asupra competenței tribunalului arbitral numai în ceea ce privește dacă obiectul litigiului poate fi soluționat prin arbitraj.

Părțile sunt libere să stabilească numărul de arbitri. În lipsa unei astfel de hotărâri, numărul arbitrilor este de trei. De asemenea, părțile sunt libere să convină asupra unei proceduri de numire a arbitrului sau arbitrilor. În cazul în care, în conformitate cu o procedură de numire convenită de părți sau în conformitate cu prevederile legale, tribunalul arbitral nu este constituit cu succes, orice parte poate solicita instanțelor să numească arbitrul sau arbitrii care nu au fost numiți. Instanțele, la desemnarea unui arbitru, vor ține seama în mod corespunzător de orice calificare cerută arbitrului de către acordul părților și la considerentele care ar putea asigura numirea un arbitru independent și imparțial.

Tribunalul arbitral poate decide asupra propriei sale jurisdicții, inclusiv orice obiecții cu privire la existența sau valabilitatea acordului de arbitraj. În acest scop, un clauza de arbitraj care face parte dintr-un contract va fi tratată ca un acord independent de alți termeni ai contractului. O decizie a tribunalului arbitral conform căreia contractul este nul, nu implică *ipso jure* nulitatea clauzei de arbitraj.

Pledoaria potrivit căreia tribunalul arbitral nu are competență va fi ridicată cel târziu la depunerea întâmpinării. O parte nu este împiedicată să ridice un astfel de motiv prin faptul că el sau ea a numit sau a participat la numirea unui arbitru. Tribunalul arbitral poate pronunța asupra unei chestiuni fie cu titlu preliminar, fie prin hotărâre pe fond.

Tribunalul arbitral poate, la cererea unei părți, să dispună oricărei părți să ia măsuri provizorii de protecție pe care le consideră necesare în ceea ce privește obiectul litigiului. Tribunalul arbitral poate solicita oricărei părți să ofere securitatea adecvată în legătură cu o astfel de măsură.

Tribunalul arbitral decide litigiul în conformitate cu normele de drept alese de părți, în funcție de fondul litigiului. Orice desemnare a unei legi sau a unui sistem juridic al unei țări date va fi interpretat, cu excepția cazului în care se stabilește altfel. În lipsa oricărei desemnări de către părți, tribunalul arbitral aplică legea stabilită de regulile conflictului de legi pe care le consideră aplicabile.

În toate cazurile, tribunalul arbitral decide în conformitate cu condițiile contractului și va lua în considerare regulile aplicabile tranzacției. În cadrul procedurilor arbitrale cu mai mulți arbitri, orice decizie a tribunalului arbitral va fi luată de majoritatea membrilor săi. Cu toate acestea, problemele de procedură pot fi hotărâte de către arbitrul-președinte, dacă este autorizat de părți sau de toți membrii tribunalului arbitral.

În termen de 30 de zile de la primirea hotărârii, o parte poate solicita tribunalului arbitral să corecteze orice erori de calcul, materiale, tipografice sau de natură similară. Solicitarea va fi comunicată și celeilalte părți. În cazul în care tribunalul arbitral consideră că cererea este justificată, va efectua corectarea în termen de 30 de zile de la primirea cererii.

În termen de 30 de zile de la primirea hotărârii, o parte poate solicita tribunalului arbitral să întocmească o hotărâre suplimentară cu privire la cererile prezentate în cadrul procedurii arbitrale, dar omise din adjudecare. Cererea va fi comunicată și celeilalte părți. Dacă tribunalul arbitral consideră că cererea este justificată, aceasta va redacta hotărârea suplimentară în termen de 60 de zile de la primirea cererii.

FRANȚA

Codul de procedură civilă (CPC) menționează Decretul nr. 2011-48 din 13 ianuarie 2011, drept principala sursă juridică referitoare la arbitraj. Articolele 1442-1527 reglementează arbitrajul intern și internațional. Cu excepția cazului în care părțile convin altfel, anumite prevederi care se aplică cazurilor interne se aplică și celor internaționale (art. 1506 din CPC). Alte dispoziții pot fi găsite în Codul civil (art. 2059-2061) și în Codul comercial (art. L-721-3). Arbitrajele care implică interese comerciale internaționale sunt de natură internațională (art. 1504 CPC).

Instanțele franceze au interpretat pe larg ceea ce se încadrează în categoria "intereselor comerciale internaționale". În mod tradițional, interpretarea nu depinde

de voința părților, de naționalitățile acestora, de sediul arbitral sau de legea aplicabilă. Instanțele s-au concentrat asupra naturii operațiunii economice care a dat naștere litigiului. Arbitrajul este considerat internațional dacă operațiunea economică dată implică un flux transnațional de capital, servicii sau active. Curtea de Casație a adoptat recent o abordare mai restrictivă, considerând că un caz este intern dacă cererea de arbitraj nu implică niciun flux transfrontalier de capital.

Părțile nu pot abate de la anumite reguli obligatorii, inclusiv tratamentul egal al părților în arbitrajul internațional (art. 1510 CPC) sau confidențialitatea deliberărilor (art. 1479 și 1506 CPC). Acestea nu pot face recurs la hotărârile internaționale și nu pot renunța la dreptul de a contesta decizia exequaturului (art. 1489 și 1522 CPC). În arbitrajul intern, arbitrii vor decide fondul cauzei pe baza dreptului francez (art. 1478 CPC). În schimb, în cazurile internaționale, părțile pot alege în mod liber legea de fond. În lipsa unei astfel de alegeri, arbitrii vor stabili legea aplicabilă. Ei nu au dreptul să utilizeze reguli care cuprind conflicte de legi și pot alege orice lege adecvată, luând în considerare uzanțele comerciale (art. 1511 CPC).

Cea mai importantă instituție arbitrală a Franței este Camera Internațională de Comerț (ICC). Regulile sale de arbitraj, modificate, au intrat în vigoare la 1 martie 2017.

Arbitrii decid asupra propriei jurisdicții (art. 1465 CPC). Nu există limită de timp pentru introducerea de obiecții jurisdicționale. Cu toate acestea, în cazul în care o parte se abține cu bună știință de a ridica o obiecție în timp util, fără motive întemeiate, se consideră că această parte a renunțat la dreptul său de a face o astfel de obiecție (art. 1466 CPC). Mai mult, jurisprudența stabilește că, în conformitate cu prevederile art. 1466 CPC - care se aplică arbitrajului internațional prin referință la art. 1506 din CPC - partea care, în cunoștință de cauză și fără just temei, se abține să invoce în timp util o neregulă, tribunalul arbitral poate considera că respectiva parte a renunțat la dreptul său. Cu toate acestea, atunci când o parte nu participă la procedura de arbitraj, nu se poate deduce din eșecul său că a renunțat la dreptul de a contesta jurisdicția tribunalului arbitral.

În clauza lor de arbitraj, părțile sunt libere să desemneze arbitrul sau să prevadă o procedură pentru numirea unui arbitru, fie direct, fie prin trimitere la regulile arbitrale sau procedurale. Dacă părțile nu reușesc să decidă asupra arbitrului/arbitrilor sau asupra procedurii de numire a acestora, această omisiune nu afectează valabilitatea clauzei de arbitraj.

Legea franceză permite părților să convină asupra numărului de arbitri. Părțile pot desemna persoane juridice sau persoane de orice naționalitate pentru a acționa ca arbitri. Dispozițiile legale care impun arbitrului să fie o persoană fizică și tribunalul arbitral să fie compus dintr-un număr impar de arbitri se aplică numai în arbitrajul intern.

În cazul în care există trei arbitri, fiecare parte numește un arbitru, iar cei doi arbitri numiți de părți numesc al treilea arbitru.

Jurisprudența franceză a recunoscut validitatea unei clauze în temeiul căreia un singur arbitru a trebuit să fie numit de către singurul reclamant la arbitraj, atâta timp cât consimțământul părților nu a fost viciat la adoptarea acestei clauze. Cu toate acestea, jurisprudența dominantă pare să respingă această soluție pe motiv că principiul egalității părților în numirea arbitrilor, care este o chestiune de ordine publică, la care nu se poate renunța.

Art. 1452 CPC prevede procedura care trebuie urmată atunci când părțile nu convin asupra constituirii tribunalului arbitral. În cazul în care trebuie să existe un arbitru unic și părțile nu reușesc să fie de acord, arbitrul va fi numit de către persoana care se ocupă de administrarea arbitrajului (cel mai adesea o instituție arbitrală) sau, dacă nu există o astfel de persoană, de către judecătorul care acționează în sprijinul arbitrajului.

Orice alt litigiu legat de constituirea tribunalului arbitral va fi soluționat, în cazul în care părțile nu reușesc să fie de acord, fie de către persoana responsabilă de administrarea arbitrajului, fie, dacă nu există o astfel de persoană, de către judecătorul care acționează în sprijinul arbitrajului.

În principiu, o parte care dorește să conteste competența unui tribunal arbitral nu poate solicita o hotărâre de la instanțele franceze. În legislația franceză privind arbitrajul internațional, jurisdicția este o problemă pe care tribunalul arbitral o decide în primă instanță. Cu toate acestea, părțile se pot adresa instanțelor judecătorești înainte ca tribunalul arbitral să fie constituit și în cazul în care acordul de arbitraj este nul sau "vădit neaplicabil". Art. 1448 din CPC, care se aplică atât arbitrajului internațional, cât și celui intern, prevede că atunci când un litigiu care face obiectul unui acord de arbitraj este adus în fața unei instanțe, această instanță își declină competența, cu excepția cazului în care un tribunal de arbitraj nu a fost încă sesizat de litigiu și în cazul în care acordul de arbitraj este vădit nul sau în mod vădit neaplicabil.

Articolul menționat, care a fost introdus prin Decretul din 2011, este obligatoriu și orice acord al părților de a exclude aplicarea acestuia este nevalid.

Tribunalul arbitral are competență exclusivă să se pronunțe asupra obiecțiilor la jurisdicția sa. De asemenea, tribunalul arbitral poate dispune orice măsuri de conservare sau provizorii pe care le consideră adecvate, poate să impună condiții pentru astfel de măsuri și, dacă este necesar, să aplice sancțiuni pentru nerespectarea ordinului.

Cadrul legal francez de arbitraj urmează o structură binară. Acesta diferențiază regimul aplicabil arbitrajului intern de regimul aplicabil arbitrajului internațional, chiar și în cazul în care arbitrajul internațional își are sediul în Franța.

GERMANIA

Majoritatea arbitrajelor din Germania sunt instituționale. Părțile germane aleg, de regulă, *Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit - DIS* - Instituția germană de arbitraj, ca organism care să administreze arbitrajul și să stabilească regulile care să guverneze procedura. Acolo unde este cazul, părțile germane își trimit diferendele către tribunalele arbitrale specifice industriei. În disputele transfrontaliere care implică părți germane și străine, utilizarea regulilor recunoscute la nivel internațional este comună, inclusiv Regulile DIS, dar mai frecvent Regulile de arbitraj ale Camerei Internaționale de Comerț.

Regulile DIS, care au intrat în vigoare în 1998, au fost supuse recent unor discuții ample în vederea revizuirii lor, cu scopul de a le face mai aplicabile în contextul arbitrajului internațional.

Litigiile supuse în mod obișnuit arbitrajului în Germania includ spețe legate de contracte generale de vânzare, construcție, licențiere și aspecte post-M&A. În funcție de natura litigiului, de părțile implicate și de procedurile acestora, abordarea unei proceduri de arbitraj poate dura între 12 și 24 luni. Este o practică obișnuită ca părțile să fie de acord ca unul sau mai mulți membri ai unui tribunal arbitral, în special președintele, să fie membru al baroului german.

Arbitrajele efectuate în Germania - fie că sunt internaționale sau interne - sunt guvernate de legea germană de arbitraj din 1998, astfel cum este prevăzut în Cartea a X - a ZPO, secțiunile 1025 și următoarele. În cazul în care ZPO nu prevede reguli obligatorii, părțile au libertatea de a conveni asupra procedurii arbitrajului.

Legea germană de arbitraj adoptă în mare măsură Legea model UNCITRAL, cu o câteva excepții notabile:

- (1) cerințe de formă mai îngăduitoare pentru acordul de arbitraj;
- (2) opțiunea de a solicita o hotărâre de la o instanță cu privire la admisibilitatea arbitrajului înainte de constituirea tribunalului;
- (3) puteri mai mari ale instanțelor de stat, care să sprijine numirea arbitrilor și să aplice măsuri provizorii;
- (4) obligația de a aplica legislația țării căreia îi revine obiectul litigiului, în absența unui acord al părților cu privire la dreptul material;
- (5) termene de inițiere a procedurii de anulare.

Legea germană de arbitraj nu face distincție între arbitrajul intern și cel internațional, cu excepția regulilor care reglementează executarea.

Secțiunea ZPO 1031 stipulează cerințele de formă și conținut pentru acordurile de arbitraj. În conformitate cu legea UNCITRAL, arbitrajul trebuie prezentat în scris, adică trebuie să facă parte dintr-un contract semnat sau să fie conținut într-un schimb de scrisori sau alte comunicări scrise care oferă o evidență a acordului. Spre deosebire de legea model, cerințele de formă în limba germană sunt îndeplinite și în cazul în care acordul de arbitraj este cuprins într-un document trimis de către o parte, celeilalte, sau de o terță parte față de ambele părți și nu este contestată de către partea destinată în timp util, cu condiția că lipsa unei astfel de obiecții poate fi considerat un consimțământ. În plus, există cerințe de formă mai restrictive dacă una dintre părțile la acordul de arbitraj este un consumator. În ceea ce privește conținutul, acordul de arbitraj trebuie să prevadă că anumite sau toate disputele între părți în legătură cu un raport juridic definit se vor rezolva definitiv prin arbitraj. Deși părțile nu au nevoie să precizeze alte detalii, este recomandabil să se specifice sediul arbitrajului, numărul arbitrilor, legea și limba aplicabile procedurilor și instituția administratoare (dacă există). Mai mult, părțile trebuie să utilizeze în mod clar termenul arbitraj și să evite termeni precum "conciliere", "hotărâre a expertului" sau orice altă formă de soluționare alternativă a litigiilor.

Instanțele germane se asigură, în general, că acordurile de arbitraj se aplică. Dacă una dintre părți inițiază proceduri judiciare, fără a aduce atingere existenței unui acord de arbitraj care acoperă aceeași dispută, cealaltă parte poate ridica o obiecție înainte de începerea ședințelor în instanță. Instanța va respinge procedurile judiciare ca inadmisibile, cu excepția cazului în care consideră că este vorba despre un acord de arbitraj nul, inoperant sau care nu poate fi pus în practică. În plus, înainte de constituirea tribunalului arbitral, se poate face o cerere către instanța competentă pentru a se stabili dacă arbitrajul este admisibil. Procedurile arbitrale pot fi începute sau continuate pe parcursul procedurilor judiciare pendinte.

ITALIA

Italia este parte la următoarele tratate internaționale referitoare la arbitraj:

- Convenția de la Geneva din 1927 privind executarea arbitrajului străin (intrată în vigoare la 12 februarie 1931);
- Convenția de la New York din 1958 privind recunoașterea și aplicarea Hotărârii arbitrale străine (intrată în vigoare la 1 mai 1969);
- Convenția europeană din 1961 privind arbitrajul comercial internațional (intrată în vigoare la 1 noiembrie 1970);
- Convenția de la Washington din 1965 privind soluționarea disputelor dintre state și cetățeni ai altor state (intrat în vigoare la 28 aprilie 1971).

În conformitate cu prevederile art. 807 și 808 din Codul de Procedură Civilă, acordurile de arbitraj trebuie să fie încheiate în scris și să cuprindă obiectul litigiului. Art. 807 precizează că cerința de formă scrisă trebuie respectată și atunci când deciziile sunt transmise prin fax, e-mail sau alte forme electronice, în caz contrar acordurile de arbitraj fiind nule.

Art. 809.2 CPC prevede că acordul de arbitraj trebuie să conțină procedura de numire a arbitrilor sau să prevadă numărul și modul în care aceștia urmează să fie numiți. În plus, art. 4.2 din Legea 218/1995 privind dreptul internațional privat prevede că jurisdicția instanțelor italiene poate fi derogată în favoarea unei instanțe străine sau a unui tribunal arbitral dacă o astfel de derogare este solicitată în scris. Cu excepția cerințelor formale de mai sus, nu există alte specificații pentru ca un acord de arbitraj să fie obligatoriu și executoriu în conformitate cu Legea italiană.

Cu toate acestea, *Associazione degli Studi Legali Associati* (o asociație a marilor firme de avocatură italiene) a emis unele orientări privind redactarea acordurilor de arbitraj. Instanțele italiene tind să pună în aplicare acordurile de arbitraj și, prin urmare, să aplice o serie de proceduri la invocarea unui acord de arbitraj. În conformitate cu prevederile art. 808 CPC, acordurile de arbitraj trebuie interpretate pe larg. Aceasta înseamnă că, în caz de îndoială, acordul de arbitraj trebuie interpretat ca oferind jurisdicția tribunalului arbitral asupra tuturor disputelor care decurg dintr-un contract sau din relația juridică la care se referă acordul. Într-o decizie recentă, Curtea Supremă italiană a considerat că atunci când un contract conține atât o clauză de arbitraj, cât și o clauză de selecție a arbitrilor, judecătorul trebuie să interpreteze intenția părților luând în considerare și principiul general enunțat de art. 808 CPC.

Nulitatea acordului de arbitraj este un motiv pentru retragere și refuzul executării unei sentințe. Practica instanțelor italiene este mai problematică atunci când se emite un decret executoriu în legătură cu o chestiune supusă arbitrajului (ordin de plată, etc). Procedura în fond de contestare a decretului poate dura câțiva ani.

Noțiunea de *arbitrabilitate* este prevăzută la art. 806 para. 1 CPC, potrivit căreia părțile pot supune arbitrajului toate litigiile cu excepția celor privind drepturile care nu pot fi dispuse liber (drepturi nedisponibile) și a celor care nu pot fi arbitrate conform legilor specifice. Drepturile nedisponibile se referă la chestiuni pentru care legislația italiană acordă un drept de acțiune către procurorul public, cum ar fi, de exemplu, drepturile referitoare la statut și capacitatea indivizilor, relațiile matrimoniale și drepturile personale (*diritti personalissimi*) precum dreptul la integritatea cetățeanului sau la nume (art. 5 și 6 din Codul civil italian). Există, de asemenea, alte

dispute care, deși se referă la *drepturile disponibile*, nu pot fi arbitrabile conform dreptului italian, (în special cele referitoare la ocuparea forței de muncă și alte tipuri de conflicte de muncă).

Arbitrabilitatea este considerată mai degrabă o chestiune de jurisdicție decât de admisibilitate. Dacă problema arbitrabilității apare în fața arbitrilor, aceștia vor decide în conformitate cu principiul competenței consacrat în art. 817.1 CPC. Dacă, pe de altă parte, procedura de arbitraj nu a fost instituită, problema arbitrabilității este adusă în fața unei instanțe (unde se invocă existența unui acord de arbitraj) instanța hotărând conform art. 819, para.1 CPC.

CPC nu conține dispoziții specifice privind divulgarea conflictelor dintre două părți. Cu toate acestea, art. 61.2 din Codul de conduită al Baroului italian prevede că avocații nu vor acționa ca arbitri dacă:

- (i) au relații profesionale cu una dintre părți;
- (ii) au avut astfel relațiile din ultimii doi ani;
- (iii) apar una sau mai multe condiții enumerate la art. 815 CPC - provocarea arbitrilor.

De asemenea, art. 61.3 din Codul de conduită prevede că avocații trebuie să dezvăluie orice relație, fapt și eveniment care ar putea afecta independența lor. În conformitate cu art. 815 CPC, contestațiile sunt depuse la președintele instanței de judecată de primă instanță. Contestația trebuie depusă în termen de 10 zile de la numirea arbitrilor sau în termen de 10 zile din ziua în care o parte a descoperit evenimentul care justifică provocarea.

LETONIA

Curtea de arbitraj poate fi stabilită în conformitate cu procedurile prevăzute de legea arbitrajului, pentru soluționarea unui anumit litigiu civil (arbitraj ad-hoc), sau pentru funcționare permanentă.

O instanță permanentă de arbitraj poate fi înființată de o asociație înregistrată la Registrul întreprinderilor (fondatorul instanței permanente de arbitraj), al cărui scop este funcționarea unei astfel de instanțe.

Un arbitraj ad-hoc poate fi stabilit pe baza unui acord între părți. O instanță de arbitraj soluționează litigiile civile în baza unui acord între părți, în măsura în care nu este în contradicție cu Constituția Republicii Letonia, legea arbitrajului, precum și cu alte legi și reglementări. Organizarea procedurilor de arbitraj și soluționarea litigiilor prin arbitraj nu este considerată o activitate comercială.

Fondatorul unei instanțe permanente de arbitraj asigură instanței permanente de arbitraj: spații adecvate pentru funcționarea sa; personalul necesar pentru evidența și primirea vizitatorilor; întreținerea unui site.

O instanță de arbitraj soluționează orice litigiu civil, cu condiția ca părțile să fi convenit voluntar și încheiat un acord de arbitraj, cu excepția următoarelor spețe:

- judecata poate încălca drepturile unei persoane care nu este parte la acordul de arbitraj;
- în cazul în care cel puțin una dintre părți este un stat sau o autoritate guvernamentală/locală, iar instanța de arbitraj poate încălca drepturile acestei părți;
- înscrierile făcute în registrele civile;
- cu privire la drepturile, obligațiile sau interesele protejate de lege, ale persoanelor aflate sub tutelă;

- asupra stabilirii, modificării sau încetării drepturilor de proprietate cu privire la proprietate imobiliară, dacă o parte în litigiu este o persoană ale cărei drepturi de a dobândi bunurile imobile pentru proprietate, deținere sau utilizare sunt restricționate de lege;

- privind evacuarea persoanelor fizice din spații rezidențiale;

- între un angajat și un angajator, cu condiția ca litigiul să fi apărut din cauza încheierii, modificării, rezilierii sau îndeplinirii unui contract de muncă sau datorită aplicării sau interpretării normelor legale sau a prevederilor unui contract colectiv sau a unei proceduri de lucru;

- cu privire la drepturile și obligațiile persoanelor juridice/fizice care au intrat în procedura de insolvență.

Instanța de arbitraj trebuie să afișeze o listă cu cel puțin 10 arbitri. Documentele care dovedesc calificarea arbitrilor se consemnează în Registrul întreprinderilor. Regulile de procedură ale unei instanțe permanente de arbitraj se semnează de către fondatorul instanței permanente de arbitraj.

Un acord de arbitraj se încheie în formă scrisă. În acord pot fi introduse clauze care sunt stabilite de părți. Un acord, care a fost încheiat prin schimbul de documente trimise prin poștă sau prin mijloace de comunicare electronică de către părți, care certifică intenția ambelor părți de a trimite spre soluționare unei instanțe de arbitraj a unui litigiu civil existent, înregistrat cu o semnătură electronică, este considerat un acord scris.

Părțile pot conveni următoarele în cadrul unui acord de arbitraj:

- 1) o instanță permanentă de arbitraj sau un arbitraj ad-hoc;
- 2) locul procedurii de arbitraj;
- 3) limba procedurii de arbitraj;
- 4) numărul de arbitri din componența instanței de arbitraj în conformitate cu prevederile secțiunii 29 din lege;
- 5) procedurile de acoperire a costurilor unei instanțe de arbitraj;
- 6) alte condiții pe care părțile le consideră importante.

Următoarele persoane nu pot fi numite arbitri:

- care nu sunt conforme cu cerințele stabilite în secțiunea 14 din lege;
- care au calitatea de suspecti sau sunt acuzați în cadrul procedurilor penale cu privire la săvârșirea unei infracțiuni intenționate;
- care sunt condamnate penal;
- care au fost pedepsite pentru săvârșirea unei infracțiuni intenționate - chiar dacă a intervenit prescripția sau persoanele au fost amnistiate;
- care au avut proceduri de insolvență ale unei persoane fizice în ultimi cinci ani.

Procedurile într-o instanță permanentă de arbitraj sau în cazul unui arbitraj ad-hoc, cu condiția ca părțile să fi convenit cu privire la componența instanței de arbitraj, vor începe la depunerea unei declarații de creanță. Procedurile unui arbitraj ad-hoc care a fost stabilit pentru rezolvarea unui litigiu specific, dacă părțile nu au convenit asupra componenței instanței de arbitraj, vor începe de la momentul în care partea intimată primește copia unui cereri de revendicare și notificarea numirii unui arbitru.

Un complet de arbitraj are dreptul, din proprie inițiativă sau la cererea unei părți, să corecteze orice erori materiale apărute, fără participarea părților. Completul

de arbitraj notifică părților orice problemă referitoare la corectarea sau explicarea hotărârii sau la formularea unei completări suplimentare, cu cel puțin 15 zile înainte.

LITUANIA

Legislația internă primară cuprinde: Codul de procedură civilă (CPC), Legea privind arbitrajul comercial, Codul Civil.

Legea arbitrajului se bazează pe legea model UNCITRAL. Cu toate acestea, există câteva diferențe importante:

- deși Legea arbitrajului reflectă definiția arbitrajului străin din model (art. 1 alin. (3)), legea lituaniană prevede că un arbitraj este considerat străin atunci când ambele părți sunt entități lituaniene în care a fost investit capital străin (art. 4, partea 1 (6) din Legea arbitrajului);

- numărul de arbitri în toate cazurile trebuie să fie impar.
- în conformitate cu prevederile legale, deciziile finale sunt luate de șeful instituției arbitrale permanente în cazurile de contestare a arbitrilor, eșecul numirii acestora, determinarea încetării mandatului arbitrului și contestarea jurisdicției tribunalului arbitral. Tribunalul poate continua procedura, dar o hotărâre poate fi pronunțată numai atunci când șeful instituției arbitrale permanente emite decizia necesară.

- tribunalul arbitral are competențe limitate de a institui măsuri provizorii.

Dispozițiile procedurale obligatorii se referă la următoarele aspecte:

- egalitatea părților;
- cerințele pentru depunerea declarațiilor de creanță și apărare;
- cerințele de bază pentru audieri și procedura scrisă;
- conținutul hotărârii.

Perioadele de prescripție fac parte din dreptul material și depind de legea de guvernare aleasă de părți. Termenul general de prescripție pentru introducerea cererilor civile este de 10 ani. Sunt definite diferite perioade de prescripție mai scurte pentru anumite tipuri de creanțe (articolul 1.125, Cod civil).

Acordul de arbitraj trebuie încheiat în scris. Această cerință este îndeplinită dacă:

- se întocmește un document comun semnat de părți;
- se încheie printr-un schimb de scrisori, telefax, telegrame sau alte documente care oferă o evidență a acordului;
- se încheie printr-un schimb de declarații de creanță și de apărare în care existența unui acord de arbitraj este pretinsă de o parte și nu este respinsă de altă parte;
- există alte dovezi scrise care confirmă faptul că părțile recunosc sau au încheiat un acord de arbitraj;
- o trimitere dintr-un contract încheiat de părți la un document care conține o clauză arbitrală constituie un acord de arbitraj, cu condiția ca contractul să fie scris, iar referința să permită ca această clauză să facă parte din contract.

Legea nu impune încheierea unui acord de arbitraj separat. O clauză de arbitraj din contractul principal este suficientă.

Un acord de arbitraj poate fi extins la terți sau desemnatori în anumite circumstanțe. Astfel, un acord de arbitraj obligă:

- o parte care a intrat într-o relație juridică căreia i se aplică acordul de arbitraj în virtutea cesiunii de creanță sau transferului de creanță;
- mandantul în cazul unui acord de arbitraj încheiat de agentul mandantului;
- succesori legali ai unei companii reorganizate prin fuziune sau achiziție.

Numărul arbitrilor în toate cazurile trebuie să fie impar. Singurele persoane care nu pot acționa ca arbitru și nu pot fi plătite pentru o astfel de muncă sunt persoanele cărora le este interzisă de legea lituaniană să efectueze orice muncă plătită, cu excepția ocupației lor actuale (cum ar fi judecătorii sau membrii parlamentului - art. 14 din Legea arbitrajului) În caz contrar, orice persoană neutră și competentă poate acționa ca arbitru, inclusiv avocații și asistenții acestora.

Un arbitru poate fi schimbat din următoarele motive:

- dependența față de una dintre părți;
- relația cu una dintre părți;
- are un interes pentru rezultatul cazului;
- participarea la procedura de mediere pre-arbitală;
- lipsa calificărilor agreeate de părți;
- alte îndoieli justificate de imparțialitate.

Procedurile arbitrale vor începe la data la care intimata primește o cerere de trimitere a litigiului la arbitraj, cu excepția cazului în care părțile au convenit altfel. Legislația lituaniană nu prevede un termen de prescripție specific pentru depunerea unei cereri de arbitraj.

Părțile pot stabili și conveni asupra oricăror norme procedurale care nu sunt contrare dispozițiilor Legii arbitrajului. În lipsa unui astfel de acord, tribunalul arbitral poate desfășura arbitrajul într-un mod pe care îl consideră adecvat. Acest drept include puterea de a determina admisibilitatea, relevanța, importanța și ponderea oricărei probe.

Dispozițiile Legii arbitrajului se aplică tuturor procedurilor de arbitraj desfășurate în Lituania, iar regulile privind arbitrajul (VCCA) se aplică numai soluționării litigiilor comerciale în situațiile în care părțile au convenit să își soluționeze disputele în acest mod sau să le soluționeze în conformitate cu regulile VCCA.

Puterile procesuale ale arbitrului sunt cele atribuite acestuia în acordul de arbitraj. Tribunalul arbitral sau una dintre părți, cu aprobarea tribunalului arbitral, poate solicita asistența instanței de district în luarea probelor. Instanța trebuie să execute cererea conform regulilor. Arbitrul are dreptul de a solicita asistența instanței naționale pentru a obține anumite documente relevante pentru litigiu.

Cu excepția cazului în care părțile convin altfel, tribunalul arbitral are dreptul de a numi experți și de a ordona părților să furnizeze experților desemnați orice informație legată de litigiu (art. 29 din Legea arbitrajului). Cu excepția cazului în care părțile convin altfel, experții trebuie să se prezinte la audieri personal dacă oricare dintre părți sau tribunalul o solicită. Părțile își pot invita martorii și experții să depună mărturie.

O sentință, totală sau parțială, poate fi contestată dacă există oricare dintre motivele specificate mai jos:

- o parte la acordul de arbitraj se afla sub o anumită incapacitate sau acordul menționat nu este valabil în conformitate cu legile aplicabile;

- părții nu i s-a comunicat în mod corespunzător numirea unui arbitru sau a procedurii arbitrale sau nu a putut să își prezinte cazul din alte motive neimputabile;
- hotărârea se referă la o dispută care nu se încadrează în acordul de arbitraj;
- componența tribunalului arbitral sau procedura arbitrală nu a fost în conformitate cu acordul valabil dintre părți sau cu cerințele obligatorii ale Legii arbitrajului, dacă nu a fost încheiat un astfel de acord;

O sentință de arbitraj va fi anulată dacă este îndeplinită una dintre următoarele condiții:

- obiectul litigiului nu ar fi putut fi rezolvat prin arbitraj;
- hotărârea arbitrală este contrară ordinii publice.

O cerere de anulare a hotărârii arbitrale trebuie depusă la Curtea de Apel de către una dintre părți în termen de trei luni de la pronunțarea hotărârii arbitrale.

OLANDA

Legea olandeză care reglementează procedurile de arbitraj este cuprinsă în Cartea 4 (art. 1020-1077) din Codul de procedură civilă, care a fost modificat în 2015. Această modificare a avut drept scop îmbunătățirea eficienței procedurilor de arbitraj, precum și eliminarea obstacolelor legate de alegerea arbitrului. Procedurile de arbitraj au fost simplificate și costurile administrative au fost reduse, de exemplu prin eliminarea obligației de depunere a hotărârilor de arbitraj în instanță.

Posibilitatea de a anula o hotărâre arbitrală de către instanțele naționale este limitată. Începând din 2015, partea trebuie să se adreseze instanței de apel pentru anularea unei hotărâri, iar instanța de fond nu mai este implicată în anularea deciziilor luate. În cele din urmă, legea oferă părților mai multă libertate de a încheia acorduri cu privire la procedura de arbitraj care se abat de la dispozițiile codului de procedură civilă.

În Olanda, arbitrajul joacă un rol important în soluționarea litigiilor comerciale. Motivele pentru care părțile la o tranzacție internațională aleg alegerea arbitrajului cuprind: expertiza arbitrilor în domeniul litigiului, confidențialitatea, posibilitatea redusă de aplicare a unei hotărâri judecătorești într-una dintre jurisdicțiile implicate, din cauza absenței unui tratat între țările implicate care să reglementeze executarea hotărârilor străine. Hotărârile arbitrale străine sunt aplicabile în 156 de state membre ale Convenției ONU privind recunoașterea și executarea hotărârilor arbitrale externe din 1958 (Convenția de la New York).

Legea olandeză de arbitraj din 2015 conține dispoziții obligatorii și neobligatorii. Dispozițiile neobligatorii conțin formulări precum "dacă părțile nu au convenit altfel" sau "părțile pot conveni să se abată de la această prevedere". Dintre procedurile obligatorii se pot menționa:

- dovada scrisă a acordului de arbitraj;
- stabilirea competențelor instanțelor de stat în situația în care părțile nu au convenit asupra arbitrajului;
- existența unui număr impar de arbitri. Dacă una dintre părți a fost de acord că o parte va avea o poziție privilegiată de a numi un arbitru sau arbitri, atunci fiecare dintre părți poate solicita președintelui instanței de district să numească arbitrul sau arbitrii;
- o parte poate solicita revocarea unui arbitru și înlocuirea unui arbitru revocat;

- arbitrii trebuie să prevină întârzierea nerezonabilă a procedurilor;
- părțile se pot reprezenta pe ele însele sau pot fi reprezentate de un avocat;
- atâta timp cât cealaltă parte nu este prejudiciată în apărarea sa, în timpul arbitrajului o parte își poate modifica cererea de arbitraj sau cererea reconvențională și motivele acesteia;
- dacă o parte nu își prezintă declarația de apărare după ce i s-a cerut acest lucru, arbitrii pot pronunța o sentință;
- părțile pot solicita emiterea unei ordonanțe și pot solicita arbitrilor să li se permită convocarea unui terț în anumite proceduri, cu condiția existenței unui acord de arbitraj cu terțul respectiv;
- arbitrii stabilesc când va fi pronunțată hotărârea arbitrală.

Anumite revendicări sunt supuse termenelor de prescripție. Aceste perioade nu sunt afectate de existența unei clauze de arbitraj. Cea mai comună perioadă de prescripție este conținută la art. 3:310(1) din Codul civil olandez - cererea de despăgubire a pierderilor sau daunelor expiră la cinci ani din ziua în care reclamantul a luat cunoștință de pierderea sau dauna respectivă. Perioada de prescripție poate fi întreruptă printr-o declarație scrisă în care reclamantul îl informează pe debitor că își menține creanța.

Acordul de arbitraj poate fi încheiat în scris sau oral. Dacă un acord este oral, existența acestuia trebuie dovedită printr-un document. Nu este necesar un acord de arbitraj separat, o clauză dintr-un contract fiind suficientă. O astfel de clauză de arbitraj încorporată într-un contract numai prin referire la un alt document, cum ar fi condițiile generale, este aplicabilă dacă se poate demonstra că părțile au convenit asupra condițiilor generale. Normele obișnuite de contractare se aplică atunci când se constată că s-a convenit asupra unei clauze de arbitraj.

Legea olandeză recunoaște separabilitatea acordurilor de arbitraj. Conform art. 1053 din Codul de procedură civilă, un acord de arbitraj este considerat și judecat ca un acord separat. Tribunalul nu trebuie să se pronunțe pentru lipsa competenței materiale în cazul în care una dintre părți invocă în mod corect imposibilitatea executării acordului principal în care este cuprinsă clauza de arbitraj, aceasta rămânând în vigoare chiar și după încetarea acordului în care este cuprinsă.

Dacă o parte începe procedurile judiciare în cazul în care există un acord de arbitraj valabil între părți, instanța trebuie să declare că nu are competență. În cazul în care o parte consideră că tribunalul de arbitraj nu are competență, trebuie să informeze tribunalul înainte de a utiliza orice alte mijloace de apărare (art. 1052 (2), CPC). În cazul în care tribunalul de arbitraj consideră că nu are competență, deoarece nu există un acord de arbitraj valabil, instanța va avea competența de a judeca speța respectivă. Dacă există o clauză de jurisdicție valabilă care desemnează o anumită instanță, aceasta va avea competența necesară. O instanță olandeză nu poate emite o ordonanță de restricționare a procedurilor începute într-un stat membru al UE, cu încălcarea unui acord de arbitraj.

Fiecare persoană fizică cu capacitate de exercițiu poate fi numită arbitru. Prin urmare, o persoană nu poate fi împiedicată să fie nominalizată din cauza naționalității sale, cu excepția cazului în care părțile convin altfel. Arbitrii sunt numiți în modul în care părțile au convenit. În conformitate cu prevederile art. 1027 alin (2) din CPC, arbitrul sau arbitrii trebuie să fie numiți în termen de trei luni de la începerea procedurii de arbitraj. Procedurile de arbitraj încep în ziua în care o parte informează în scris cealaltă parte că începe procedura de arbitraj.

Un arbitru care și-a acceptat numirea, se poate recuza astfel:

- la cerere, prin acordul părților sau prin decizia unui terț desemnat de părți sau, în lipsa unui astfel de acord, de către judecător;
- la cererea comună a părților;
- dacă nu mai este capabil din punct de vedere juridic sau medical să își îndeplinească sarcina, la cererea uneia dintre părți sau a unei terțe părți desemnate de părți sau de către judecător.

În cazul în care reclamantul, fără niciun motiv, nu își prezintă declarația de creanță sau motivele cererii sale după ce i s-a oferit posibilitatea de a face acest lucru, tribunalul poate pune capăt procedurii de arbitraj. În cazul în care partea acuzată, fără niciun motiv, nu își prezintă întâmpinarea după ce i s-a oferit ocazia, tribunalul poate pronunța direct hotărârea.

Hotărârile arbitrale nu pot fi atacate sau contestate în instanțele locale. Ele pot fi anulate sau invalidate numai după o revizuire judiciară. În cazul în care se admite o cerere de anulare sau de revizuire judiciară a unei sentințe, sentința este anulată.

Temeiurile pentru anularea unei hotărâri arbitrale sunt următoarele:

- nu există un acord de arbitraj valid;
- tribunalul nu a fost numit în conformitate cu normele aplicabile;
- tribunalul nu și-a îndeplinit instrucțiunile;
- hotărârea nu a fost semnată de arbitru sau arbitri sau nu a fost justificată;
- acordarea sau modul în care a fost pronunțată decizia este contrară ordinii publice.

Cererea de anulare a hotărârii de arbitraj este depusă la Curtea de apel din circumscripția judecătorească a locului în care a fost pronunțată hotărârea (art. 1064a, CPC). Temeiurile pentru revizuirea judiciară a unei hotărâri arbitrale sunt următoarele:

- o parte a aflat după pronunțarea hotărârii că atribuirea se bazează complet sau parțial pe manevre de înșelăciune ale părții adverse;
- hotărârea se bazează complet sau parțial pe documente care s-au dovedit a fi false;
- după pronunțarea hotărârii, o parte a obținut documente care ar fi afectat decizia, dar pe perioada procedurilor au fost reținute de cealaltă parte.

POLONIA

Arbitrajul intern și internațional în Polonia este reglementat de dispozițiile celei de-a cincea părți a Codului de procedură civilă polonez (CPC), cu modificările ulterioare, care au la bază Legea model UNCITRAL. Atât recunoașterea, cât și executarea hotărârilor străine se bazează fie pe Convenția de la New York privind recunoașterea sau executarea hotărârilor arbitrale străine, fie pe dispozițiile CPC.

Prevederile menționate se aplică tuturor procedurilor arbitrale în care sediul arbitrajului se află în Polonia și, în anumite cazuri, procedurilor arbitrale străine. De exemplu, în cazul în care există un acord de arbitraj existent, o instanță poloneză poate respinge o declarație de creanță, la obiecția uneia dintre părțile la acordul de arbitraj, sau poate emite o măsură provizorie într-un litigiu care a fost decis de un Tribunal arbitral străin. Legea nu stabilește diferențe majore între arbitrajul instituțional și arbitrajul ad-hoc.

Unul dintre punctele importante ale dispozițiilor CPC privind arbitrajul este că acestea permit un grad larg de autonomie a părților. Acestea sunt libere să stabilească aproape toate aspectele legate de procedură și să selecteze regulile procedurale, sediul arbitrajului și limba procedurii arbitrale.

Instanțele pot interveni în procedurile arbitrale numai în cazurile și în măsura prevăzute în mod expres de CPC. De exemplu, instanțele sunt competente să ia următoarele măsuri:

- numirea unui arbitru dacă părțile nu reușesc să o facă;
- să se pronunțe asupra unei contestații la un arbitru dacă arbitrul nu a fost înlăturat de tribunalul arbitral sau de părți sau nu a demisionat;
- să ia alte măsuri care nu pot fi efectuate de tribunalul arbitral, inclusiv obligarea la prezența martorilor.

Un acord de arbitraj poate fi redactat ca un acord separat, autonom sau poate apărea ca o clauză de arbitraj în contractul principal. CPC recunoaște acordurile de arbitraj sub orice formă, indiferent dacă acestea sunt destinate să guverneze litigiile viitoare dintre părți (deși acordul de arbitraj trebuie să specifice relația juridică din care poate apărea viitorul litigiu) sau să supună litigiile existente arbitrajului.

Cerințele formale pentru un acord de arbitraj sunt stabilite de prevederile art. 1162 (1) din CPC, care specifică că acesta trebuie făcut în scris. Cerința este îndeplinită dacă un acord de arbitraj este inclus în scrisori sau declarații care sunt schimbate între părți prin intermediul unei comunicări care păstrează conținutul acordului. O clauză de arbitraj poate fi valabilă și dacă este inclusă într-un document separat menționat într-un contract scris între părți, cu condiția ca referința să facă din clauza de arbitraj o parte integrantă a contractului. CPC impune ca obiectul litigiului sau raportul juridic din care apare sau poate apărea litigiul să fie specificat în acordul de arbitraj.

Acorduri de arbitraj privind disputele care decurg din:

- (a) contractele de muncă;
- (b) acordurile la care una dintre părți este consumator, trebuie încheiate în scris și pot supune arbitrajului un litigiu existent.

În legătură cu aceasta din urmă, clauza de arbitraj trebuie să indice, de asemenea, că părțile sunt conștiente de efectele clauzei de arbitraj - în caz contrar, clauza putând fi considerată nevalidă. Acordul de arbitraj trebuie să confirme că părțile la acordul respectiv înțeleg că orice hotărâre de arbitraj (sau acord de soluționare), odată recunoscută de instanțele poloneze sau stabilită ca fiind executorie de către instanțele poloneze, va avea același forță ca ordin al instanței.

Părțile sunt libere să numească arbitrii specificați în acordul lor de arbitraj sau să indice numărul arbitrilor și modul de numire a acestora.

Un acord de arbitraj poate fi încorporat în actele constitutive ale unei societăți cu privire la litigiile corporative (adică litigiile dintre acționari, între acționari și companie sau între societate și organele sale statutare). Acordurile de arbitraj pot fi utilizate și în statutele (actele constitutive) care formează cooperativele și asociațiile.

Cu excepția cazului în care se convine altfel, o împuternicire acordată de o entitate comercială în legătură cu un act specific include, de asemenea, o împuternicire pentru a încheia un acord de arbitraj în legătură cu posibile litigii referitoare la acel act.

Conform Legii privind conflictele de legi din 2011, un acord de arbitraj este reglementat de legea aleasă de părți. Dacă aceasta nu este aleasă de părți, legea

sediului arbitrajului, așa cum a convenit părțile, guvernează acordul de arbitraj. Dacă sediul arbitrajului nu a fost convenit de părți, atunci acordul de arbitraj este guvernat de legea aplicabilă relației juridice la care se referă disputa.

Dacă un acord de arbitraj este valid și obligatoriu în ceea ce privește litigiul dintre părți, niciuna dintre părți nu poate solicita unilateral ca o instanță să decidă disputa. Părțile pot rezilia acordul de arbitraj prin acord și restabili jurisdicția instanțelor. În plus, CPC recunoaște următoarele patru situații în care un acord de arbitraj își poate pierde valabilitatea și nu mai este obligatoriu:

- în cazul în care o persoană care a fost desemnată în mod expres într-un acord de arbitraj ca arbitru și/sau președinte respinge acțiunea sau nu își poate îndeplini atribuțiile. Într-o astfel de situație, acordul de arbitraj devine nul, cu excepția cazului în care părțile au convenit altfel;

- în cazul în care un tribunal arbitral care a fost desemnat în mod expres de către părți într-un acord de arbitraj, refuză să audieze cazul sau nu poate face acest lucru. Într-o astfel de situație, acordul de arbitraj devine din nou nul, cu excepția cazului în care părțile au convenit altfel;

- în cazul în care o majoritate de voturi (sau unanimitatea, dacă este necesară), nu poate fi atinsă de tribunalul arbitral la pronunțarea hotărârii (indiferent dacă este vorba de cererea totală sau parțială). În astfel de circumstanțe, în cazul în care acordul de arbitraj se aplică oricăror revendicări care decurg dintr-un anumit acord, acordul de arbitraj va deveni nul în ceea ce privește cererea specifică în cazul în care majoritatea (sau, dacă este necesar, unanimitatea) voturilor nu poate fi obținută; dacă acordul de arbitraj se aplică numai pretențiilor specifice care decurg dintr-un anumit acord și acele creanțe fac obiectul unui arbitraj în care nu se poate obține majoritatea (sau, dacă este necesar, unanimitatea) voturilor, acordul de arbitraj va deveni nul.

- părțile pot decide că acordul de arbitraj va înceta să mai existe în circumstanțele în care hotărârea arbitrală a fost anulată.

Orice persoană cu capacitate juridică deplină poate fi arbitru, cu excepția judecătorii activi ai instanțelor poloneze. Legea nu face mențiuni aspra situației în care judecătorii activi ai instanțelor de stat străine pot fi arbitri. De asemenea, legea nu impune arbitrilor să fie cetățeni polonezi și, atâta timp cât un cetățean străin are capacitatea juridică deplină, acel străin poate fi numit pentru a acționa ca arbitru.

Persoana numită ca arbitru trebuie să informeze imediat ambele părți cu privire la orice circumstanțe care ar putea ridica îndoieli cu privire la imparțialitatea sau independența sa. Conform jurisprudenței limitate, un arbitru poate fi înlăturat de instanță la cererea unei părți din aceleași motive ca și judecătorii instanței, cum ar fi dacă arbitrul este parte la litigiu, cazul în litigiu se referă la soțul sau rudele arbitrului, sau arbitrul este sau a fost avocat pentru orice parte din cauza în litigiu.

În acordul de arbitraj, părțile sunt libere să convină asupra numărului de arbitri și a modalității de numire a acestora. Părțile pot conveni, de asemenea, asupra numărului de arbitri după apariția unui litigiu sau pot face trimitere la regulile unei instituții arbitrale stabilite. Este posibil ca părțile să numească arbitrii în acordul de arbitraj sau să îi selecteze pe măsură ce apare un litigiu. De asemenea, este posibil ca părțile să convină doar asupra unei autorități de numire, care va alege apoi arbitrii atunci când părțile vor solicita acest lucru.

În cazul în care părțile nu specifică numărul de arbitri sau dacă normele procedurale aplicabile ale instituției arbitrale nu prevăd numărul de arbitri, tribunalul arbitral va fi format din trei arbitri.

Un arbitru poate fi schimbat numai dacă există îndoieli justificate cu privire la imparțialitatea sau independența sa sau dacă nu are calificările specificate în acordul de arbitraj. O parte poate solicita înlăturarea unui arbitru pe care l-a desemnat sau la a cărui numire a participat, numai dacă acea parte a luat cunoștință de motivele ce pot conduce la îndepărtare, după desemnarea arbitrului.

Procedura de contestare și revocare a arbitrilor de către tribunalul arbitral poate fi convenită între părți. Cu toate acestea, în cazul în care un arbitru care a fost contestat nu este înlăturat de tribunalul arbitral în termen de o lună de la data la care partea contestatoare a depus o moțiune corespunzătoare la tribunalul arbitral, partea contestatoare poate depune o cerere pentru înlăturarea arbitrului la instanța competentă în termen de două săptămâni. Instanța competentă este instanța care ar fi putut să preia și să judece cazul dacă părțile nu ar fi încheiat un acord de arbitraj. Dispozițiile dintr-un acord de arbitraj care exclud o astfel de moțiune sunt ineficiente.

Tribunalul arbitral se poate pronunța asupra propriei sale jurisdicții, inclusiv asupra existenței și validității acordului de arbitraj. O pledoarie potrivit căreia tribunalul arbitral nu are competență trebuie să fie ridicată cel târziu în declarația de apărare, cu excepția cazului în care acea parte nu știa și nu ar fi putut cunoaște, chiar și atunci când acționează cu diligența necesară, motivele pentru a pune în discuție competența tribunalului arbitral sau dacă astfel de motive au apărut după depunerea apărării.

Părțile pot conveni să prelungească termenul de contestare a competenței tribunalului arbitral dincolo de depunerea apărării. Tribunalul arbitral poate, în orice caz, să admită un motiv ulterior, dacă poate considera că întârzierea este justificată. O parte nu este împiedicată să ridice un astfel de motiv prin faptul că a desemnat sau a participat la numirea unui arbitru.

Fiecare parte poate face apel la o decizie a tribunalului arbitral la instanțele de stat în termen de două săptămâni de la data pronunțării unei decizii. Hotărârea instanțelor de stat poate fi apoi supusă unui recurs suplimentar.

PORTUGALIA

Procedurile de arbitraj cu sediul în Portugalia sunt reglementate de Legea 63/2011, care are la bază Legea model UNCITRAL și guvernează atât arbitrajele interne, cât și cele internaționale, cu sediul în Portugalia.

În conformitate cu prevederile legale, un arbitraj este considerat internațional atunci când sunt în joc interese privind comerțul internațional. Cu excepția capitolului IX, care reglementează aplicabilitatea cererilor bazate pe dreptul intern al unei părți, valabilitatea acordului de arbitraj, regulile de drept aplicabil în fondul litigiului, imposibilitatea de a contesta politicile publice internaționale, dispozițiile care reglementează procedurile de arbitraj interne se aplică *mutatis mutandis* și celor internaționale.

Un acord de arbitraj este valabil și executoriu dacă este încheiat în scris și se referă la o dispută arbitrabilă. Acordul de arbitraj poate viza o dispută existentă, chiar dacă a fost adusă în fața unei instanțe de stat (acord de depunere) sau eventuale

litigii care poate apărea în legătură cu un raport juridic definit, contractual sau nu (arbitraj-clauză).

Un acord de depunere trebuie să stabilească obiectul litigiului, întrucât o clauză de arbitraj trebuie să specifice relația juridică în care se află spețele existente. Legea permite în mod expres trimiterea la regulile de arbitraj, stabilind că acordul de arbitraj include nu numai ceea ce părțile au convenit direct, ci de asemenea, dispozițiile regulilor de arbitraj la care s-au referit părțile.

Într-un arbitraj internațional, un acord de arbitraj este valabil și poate fi utilizat de părți dacă cerințele alese de părți sau legea aplicabilă sunt îndeplinite.

Potrivit legii, unele dispute nu pot fi arbitrate. Această interdicție include litigiile aflate sub jurisdicția exclusivă a instanțelor de stat și litigiile neeconomice în care părțile nu au dreptul să soluționeze problema sub litigiu.

În conformitate cu principiul competenței, recunoscut în mod expres de lege, arbitrii vor decide dacă problema este arbitrabilă sau nu. Dacă o acțiune este introdusă în fața unei instanțe de stat și aceasta constată că disputa nu este în mod clar arbitrabilă, instanța poate refuza executarea acordului de arbitraj.

Legea oferă un grad ridicat de flexibilitate în ceea ce privește arbitrajul internațional prin faptul că permite arbitrarea unui litigiu dacă cerințele - așa cum sunt stabilite de legea aleasă de părți pentru a reglementa acordul de arbitraj - sunt îndeplinite. Lipsa arbitrabilității este o chestiune de jurisdicție.

Părțile se bucură de libertate în alegerea arbitrilor. De fapt, părțile pot numi arbitri în acordul de arbitraj sau ulterior, într-un document semnat de ele sau părțile pot conveni asupra unei proceduri de numire a arbitrilor, cum ar fi atribuirea unor numiri sau a tuturor numirilor către o terță parte.

Într-un arbitraj cu un arbitru unic, părțile trebuie să convină asupra arbitrului. Într-un arbitraj cu trei sau mai mulți arbitri, fiecare parte numește un număr egal de arbitri, care la rândul lor numesc președintele tribunalului arbitral.

Asociația Portugheză de Arbitraj a elaborat un Cod de Etică pentru Arbitri, care este obligatoriu pentru toți membrii asociației menționate. Mai mult, dispozițiile stabilite în codul respectiv pot fi adoptate integral sau parțial de către orice entități autorizate să administreze proceduri de arbitraj, de către părțile implicate în arbitrajele ad-hoc și de către orice tribunal arbitral.

Sentința trebuie să îndeplinească următoarele cerințe:

- să fie în scris și semnată de arbitru/arbitri.
- în procedurile de arbitraj cu mai mulți arbitri trebuie să existe semnăturile majorității membrilor tribunalului arbitral (sau doar semnătura președintelui dacă hotărârea este luată numai de către președinte). Este necesar ca motivul pentru care nu există toate semnăturile să fie menționat în decizie.

Hotărârea trebuie să fie dată în termenul stabilit. Nerespectarea termenului are ca rezultat încetarea procedurilor de arbitraj. Însă acordul de arbitraj va rămâne în vigoare cu scopul constituirii unui nou tribunal arbitral și pentru începerea unui nou arbitraj.

SLOVENIA

Dispozițiile Legii privind arbitrajul din Slovenia se aplică tuturor litigiilor arbitrabile. Acestea includ toate creanțele pecuniare care pot fi soluționate prin proceduri arbitrale. Cu toate acestea, creanțele non-pecuniare pot face obiectul unui acord de arbitraj, dacă problema poate fi soluționată. Pentru chestiuni legate de consumatori sau legate de ocuparea forței de muncă, se aplică dispoziții speciale prevăzute în capitolele IX și X din Legea privind arbitrajul.

Structura legii urmează prevederile Legii model (1985). Principiile generale care stau la baza Legii slovene de arbitraj sunt:

- egalitate și obiectivitate;
- un proces corect (toate părțile trebuie să aibă posibilitatea de a-și prezenta cazul);
- bună credință și conștiinciozitate;
- autonomia părților.

Acordul de arbitraj este un acord al părților privind supunerea la arbitraj a tuturor disputelor sau a diferendelor specifice care au apărut sau care pot apărea între părți, indiferent dacă sunt sau nu contractuale. Un acord de arbitraj poate fi încheiat prin intermediul unui acord separat sau inclus ca o clauză de arbitraj într-un contract. În ambele cazuri, trebuie să exprime în mod clar intenția ambelor părți de a supune litigiul în cauză procedurilor arbitrale.

Legea prevede cerințele formale ale unui acord de arbitraj. Astfel, un acord de arbitraj trebuie să fie consemnat în scris. În cazul în care acordul de arbitraj este cuprins în corespondența dintre părțile contractante și informațiile conținute în acesta sunt accesibile astfel încât să poată fi utilizate pentru referințe ulterioare (adică scrisori, facsimile, e-mailuri sau alte mijloace de comunicare), se consideră că acordul de arbitraj este formulat în scris.

O trimitere dintr-un contract la orice alt document care conține o clauză de arbitraj constituie un acord de arbitraj valabil, cu condiția ca trimiterea să fie suficientă pentru a face ca această clauză să facă parte din contract. Un acord de arbitraj poate fi, de asemenea, considerat că există dacă reclamantul depune o cerere de arbitraj și pârâtul nu contestă competența tribunalului arbitral în declarația sa de apărare (sau mai devreme).

Nu este necesar ca un arbitru să fie calificat drept avocat sau să fie membru înregistrat al baroului. Mai mult, naționalitatea nu este un motiv rezonabil pentru a împiedica o persoană să acționeze ca arbitru, cu excepția cazului în care părțile convin altfel.

Părțile sunt libere să convină asupra numărului de arbitri. Cu toate acestea, conform legii, numărul implicit de arbitri este de trei. Părțile sunt, de asemenea, libere să convină asupra procedurii de numire a arbitrului/arbitrilor. Cu toate acestea, dispozițiile obligatorii ale Legii slovene de arbitraj se vor aplica în următoarele cazuri:

- dacă părțile nu reușesc să convină asupra unui arbitru unic, oricare dintre părți poate solicita instanței să facă numirea;
- în cazul în care există trei arbitri, fiecare parte numește un arbitru, iar cei doi arbitri numiți de părți îl numesc pe al treilea arbitru pentru a acționa în calitate de președinte;
- dacă arbitrii numiți de părți nu reușesc să convină asupra identității președintelui în termen de 30 de zile de la primirea unei cereri de a face acest lucru

din partea celeilalte părți sau în termen de 30 de zile de la numirea lor, o parte poate solicita instanței să facă această numire.

Prevederile obligatorii de mai sus se aplică și în cazul în care părțile au convenit procedura de numire, dar:

- o parte nu acționează conform cerințelor în cadrul unei astfel de proceduri;
- părțile sau arbitrii numiți de părți nu sunt în măsură să ajungă la un acord așa cum se prevede în cadrul unei astfel de proceduri;
- un terț, inclusiv o instituție arbitrală, nu îndeplinește o funcție care i-a fost încredințată în cadrul unei astfel de proceduri.

Orice parte poate solicita instanței să ia măsurile necesare pentru numirea unui arbitru, cu excepția cazului în care procedura de numire prevede alte mijloace pentru asigurarea numirii. Decizia instanței cu privire la numirea unui arbitru nu este supusă recursului.

Legea oferă motive limitate pentru contestarea unui arbitru. Aceștia pot fi contestați numai atunci când circumstanțele dau naștere la îndoieli justificate cu privire la imparțialitatea sau independența lor sau dacă arbitrul nu posedă calificările agreate de părți. Mai mult, o parte poate contesta un arbitru pe care l-a desemnat (sau la a cărui numire a participat), numai din motive pe care le-a aflat ulterior numirii.

Procedura de contestare a unui arbitru în temeiul legii slovene de arbitraj urmează prevederile legii model. Dacă nu este convenită o procedură specifică, o parte care intenționează să conteste un arbitru trebuie să depună o declarație scrisă la tribunalul arbitral în care să expună motivele contestației. O astfel de declarație trebuie trimisă în termen de 15 zile de la data la care partea a luat cunoștință fie de constituirea tribunalului arbitral, fie de circumstanțele prevăzute de lege. Cu excepția cazului în care arbitrul atacat se retrage din funcție sau cealaltă parte nu este de acord cu contestarea sa, aceasta va fi decisă de tribunalul arbitral complet, inclusiv de arbitrul atacat. În cazul în care o astfel de contestație nu are succes, partea care contestă poate depune o cerere instanței de judecată pentru a decide asupra contestației. O cerere de această natură trebuie făcută în termen de 30 de zile de la primirea notificării cu privire la decizia tribunalului arbitral de respingere a contestației. Decizia instanței nu poate fi atacată cu recurs. În timp ce o cerere este în curs, tribunalul arbitral complet poate continua procedura și poate pronunța o sentință.

În cazul în care un arbitru devine în imposibilitatea de a îndeplini atribuțiile specifice, mandatul acestuia încetează - dacă părțile sunt de acord -, sau dacă arbitrul se retrage din funcție. Dacă nu se ajunge la un acord sau arbitrul nu se retrage în mod voluntar, orice parte poate solicita instanței să se pronunțe cu privire la această chestiune. Decizia instanței nu poate fi atacată. În cazul în care mandatul unui arbitru încetează, un arbitru trebuie să fie numit în conformitate cu regulile aplicabile la prima numire a arbitrului.

Tribunalul arbitral are competența de a se pronunța asupra propriei jurisdicții (principiul competenței), care include orice obiecții cu privire la existența sau validitatea acordului de arbitraj. O clauză de arbitraj care face parte dintr-un contract va fi tratată ca un acord independent de celelalte clauze ale contractului. O decizie a tribunalului arbitral conform căreia contractul este nul, nu anulează în mod automat clauza de arbitraj.

La audierea celor două părți, tribunalul arbitral este îndreptățit să dispună orice măsuri provizorii pe care le consideră necesare pentru a proteja obiectul procedurii. Tribunalul arbitral poate solicita părții care solicită o măsură provizorie să ofere o

garanție adecvată. În mod excepțional, tribunalul arbitral poate, dacă consideră necesar, să dispună în mod independent măsuri provizorii în absența unei cereri a oricăreia dintre părți.

Tribunalul arbitral poate modifica, suspenda și/sau înceta o măsură provizorie la cererea oricărei părți sau, în circumstanțe excepționale, din proprie inițiativă, fără cererea oricărei părți. În timp ce un tribunal arbitral are competența de a dispune o măsură provizorie, numai instanța are capacitatea de a aplica măsuri provizorii în cazul nerespectării legii de către una dintre părți.

Părțile sunt libere, fie să convină asupra procedurii care trebuie urmată în desfășurarea procedurii arbitrale, fie să se refere la regulile unei instituții arbitrale. Dacă părțile nu convin asupra unei proceduri care urmează sau se referă la reguli instituționale, atunci tribunalul arbitral va conduce arbitrajul în modul pe care îl consideră adecvat.

Părțile trebuie să fie tratate în mod egal și să li se ofere posibilitatea deplină de a-și prezenta cazul. Acestea au, de asemenea, dreptul de a fi reprezentate printr-un mandat, care poate fi orice persoană fizică cu capacitate deplină. Nu este necesar ca un împuternicit să fie cetățean sloven. Mai mult, o firmă de avocatură străină sau națională poate acționa ca mandatar.

SLOVACIA

Legea de arbitraj din Slovacia reglementează soluționarea litigiilor care decurg din relații comerciale sau civile, atât la nivel național, cât și internațional, atunci când sediul arbitrajului este Slovacia.

Legea de arbitraj definește un acord de arbitraj drept un acord între părțile contractante conform căruia toate sau unele litigii care au apărut sau pot apărea într-un anumit raport contractual sau juridic vor fi soluționate prin arbitraj.

Un acord de arbitraj trebuie să fie formulat în scris pentru a fi valabil:

- este cuprins în comunicarea scrisă reciprocă a părților;
- este conținut într-un contract sau într-o comunicare scrisă a părților ca referință la orice document care conține clauza de arbitraj, dacă este în conformitate cu voința părților - o astfel de trimitere trebuie să facă clauza arbitrală parte a contractului;
- este încheiat prin mijloace electronice care permit captarea conținutului actului juridic și a persoanei care a făcut actul juridic;
- este conținut în orice acord de aderare scris, încheiat în temeiul unei legi speciale sub formă de clauză de arbitraj valabilă.

Părțile sunt libere să aleagă legea care guvernează acordul de arbitraj. Părțile pot conveni dacă clauza de arbitraj din cadrul unui contract va avea o lege aplicabilă diferită de cea care reglementează contractul în ansamblu.

Arbitrajul poate fi utilizat numai pentru soluționarea litigiilor care pot fi soluționate, inclusiv a spețelor care implică cereri de despăgubire declarativă. Un litigiu poate fi soluționat în cazul în care legea de fond nu stabilește o modalitate specială de soluționare a drepturilor și, prin urmare, permite părților să soluționeze problema prin acord.

Următoarele dispute nu pot fi soluționate prin arbitraj:

- litigii privind crearea, modificarea și stingerea titlurilor și a altor drepturi asupra proprietății imobiliare;
- litigii privind statutul personal;
- litigii privind executarea deciziilor;
- litigiile care decurg din faliment sau dintr-o procedură de restructurare;
- litigiile dintre furnizor și consumator care rezultă dintr-un contract de consum sau sunt legate de contractul de consum, care pot fi soluționate prin arbitrajul consumatorilor.

Tribunalul arbitral trebuie să fie compus dintr-un număr impar de arbitri. În cazul în care părțile nu reușesc să convină asupra numărului de arbitri, vor fi numiți trei arbitri. Părțile pot conveni fie asupra identității arbitrului/arbitrilor, fie asupra procedurii suplimentare de numire. Dacă părțile au convenit să numească trei arbitri, fiecare parte va numi un arbitru. Cei doi arbitri desemnați de părți vor numi apoi un al treilea arbitru, care va fi președintele tribunalului arbitral. Dacă oricare dintre părți nu numește un arbitru sau doi arbitri desemnați nu desemnează al treilea arbitru, atunci, la cererea oricărei părți, arbitrul va fi numit de către autoritatea de numire sau instanța competentă la cererea acelei părți. Nu există o reglementare specifică care să gestioneze numirea arbitrilor dacă există mai mult de două părți.

În cazul în care părțile au convenit să numească un arbitru unic, dar nu pot conveni asupra identității arbitrului, atunci arbitrul va fi numit de către autoritatea de desemnare sau instanța competentă la cererea oricărei părți.

Tribunalul arbitral este competent să se pronunțe asupra propriei sale jurisdicții, inclusiv contestarea validității sau existenței acordului de arbitraj. În cazul în care tribunalul arbitral concluzionează că nu are competența de a judeca disputa, acesta va pune capăt procedurii arbitrale.

Orice contestare a jurisdicției tribunalului arbitral trebuie, cel târziu, să fie ridicată de o parte atunci când face primul pas în procedura arbitrală pe fondul cererii (de obicei la depunerea cererii de apărare), cu excepția cazului în care cererea este pe baza faptului că litigiul nu este arbitrabil sau problema este supusă arbitrajului în temeiul unei legi speciale (Legea nr. 335/2014 privind arbitrajul consumatorilor). În acest caz, jurisdicția tribunalului arbitral poate fi atacată în orice etapă a procedurii arbitrale, înainte de încheierea ședinței orale sau, în cazul unei proceduri scrise, înainte de acordarea hotărârii.

O decizie/hotărâre trebuie făcută în scris. Aceasta trebuie să conțină:

- numele instituției arbitrale;
- numele arbitrilor;
- numele părților și ale reprezentanților acestora;
- sediul arbitrajului;
- data deciziei;
- decizia tribunalului arbitral cu privire la problemele în litigiu;
- motivele pe care se bazează decizia (cu excepția cazului în care părțile au convenit că nu trebuie să fie inclusă motivarea sau decizia se bazează pe un acord de soluționare);
- instrucțiuni către părți cu privire la posibilitatea de a contesta hotărârea în fața instanței.

Orice arbitru poate anexa hotărârii finale o opinie divergentă în care să explice motivele pentru care nu este de acord cu decizia majorității. În cazul în care nu se poate lua o decizie majoritară din cauza absenței unui arbitru, președintele are un vot decisiv.

Pentru a evita să acționeze într-un exces de jurisdicție (și astfel să pună în pericol executarea hotărârii), tribunalul arbitral trebuie să limiteze sfera hotărârii la problemele supuse arbitrajului de către părți.

Sentința trebuie să conțină o hotărâre cu privire la costuri și trebuie să stabilească care parte este obligată la plata acestor costuri. În cazul în care hotărârea impune obligația de a efectua un act, tribunalul arbitral specifică o perioadă pentru îndeplinirea actului respectiv.

SPANIA

Tendențele recente indică o utilizare tot mai mare a arbitrajului ca metodă adecvată de soluționare a litigiilor, în special în materie comercială. Conform statisticilor, arbitrajul comercial este văzut din ce în ce mai mult ca un mijloc de a rezolva disputele în tranzacțiile comerciale internaționale sau în litigiile comerciale mari.

În legătură cu Brexit, experții prevăd un impact relativ scăzut în arbitrajul comercial internațional cu sediul la Londra, cu sau fără un acord. Arbitrajul nu este reglementat de legislația UE, iar Marea Britanie și Spania sunt semnatare ale Convenției de la New York din 1958, ceea ce înseamnă că executarea hotărârilor arbitrale cu sediul în Marea Britanie, în Spania, și a hotărârilor arbitrale cu sediul în Spania, în Marea Britanie, nu vor fi afectate.

Legea de arbitraj a intrat în vigoare în 2004 și se bazează pe Legea model UNCITRAL privind arbitrajul comercial internațional. Acesta urmărește armonizarea regimului juridic pentru arbitraj (în special pentru arbitrajul comercial internațional).

Arbitrajul este considerat avantajos din următoarele motive:

- specializarea arbitrilor și cunoștințele tehnice pe tema litigiilor;
- cunoașterea calificărilor arbitrilor atunci când sunt numiți;
- proces rapid și eficient;
- confidențialitate și confidențialitate în timpul procesului.

Dezavantajele arbitrajului sunt:

- costuri mari;
- arbitrii sunt predispuși să acorde ambelor părți o estimare parțială a propunerilor lor;
- lipsa jurisprudenței ca precedent;
- prea multă flexibilitate în ceea ce privește regulile procedurale și discreția excesivă a arbitrului în timpul procesului de arbitraj, ceea ce ar putea duce la incertitudine juridică și la decizii arbitrare.

Legea de arbitraj include mai multe dispoziții obligatorii, care vizează să ofere un tratament egal părților:

- legea arbitrajului se aplică arbitrajului intern și internațional desfășurat pe teritoriul Spaniei;
- litigiile cu privire la chestiuni considerate de lege ca implicând libertatea de a contracta sau de a alege pot fi soluționate prin arbitraj;

- instanțele judecătorești au jurisdicție asupra asistenței și supravegherii arbitrajului;
- acordul de arbitraj obligă părțile la respectarea condițiilor impuse și împiedică instanțele să cunoască litigiile supuse arbitrajului, atunci când sunt invocate de partea în cauză ca pledoarie în fața instanței;
- părțile sunt libere să convină asupra unei proceduri de numire a arbitrului sau arbitrilor, cu condiția respectării principiului egalității;
- arbitrii sunt împuterniciți să își determine propria competență;
- indiferent de forma adoptată prin deciziile arbitrale privind măsurile provizorii, li se vor aplica normele privind anularea și executarea hotărârilor.

În mod tradițional, sunt utilizate două criterii pentru a determina dacă o dispută este supusă arbitrajului. De exemplu, problemele fiscale și de muncă nu pot fi înaintate spre arbitraj. Cu toate acestea, proprietatea industrială și problemele care fac obiectul statutelor societății sunt eligibile pentru arbitraj.

Dacă litigiul este de natură patrimonială - litigiile legate de drepturile persoanei, apartenența, autoritatea părintească, problemele familiale sau disputele în care procurorul trebuie să intervină (de exemplu, probleme penale), nu sunt eligibile pentru arbitraj.

În litigiile comerciale, prescripția legală pentru o creanță contractuală este de cinci ani (art. 1964, Cod civil), iar răspunderea civilă este de un an (articolul 1968.2 CC). Cu toate acestea, această perioadă poate fi întreruptă de partea reclamantă printr-o acțiune judiciară sau extrajudiciară care va relua termenul de prescripție.

Curtea de arbitraj a Camerei Internaționale de Comerț (ICC) a fost cea mai frecvent utilizată în ultimii ani, urmată de Curtea de Arbitraj Internațional din Londra.

Principalele organizații de arbitraj situate în Spania și utilizate pentru soluționarea litigiilor comerciale sunt: Curtea de Arbitraj Spaniolă, Curtea de Arbitraj Civilă și Mercantilă (CIMA), Curtea de Arbitraj a Camerei de Comerț din Madrid, Arbitraje ad-hoc conduse de Barourile din Madrid și Barcelona.

În conformitate cu art. 7 din Legea UNCITRAL, art. 9 din Legea arbitrajului aplicabilă în Spania reglementează forma și conținutul acordului de arbitraj. Acordul de arbitraj trebuie să fie scris, într-un document semnat de părți sau într-un schimb de scrisori, telegrame, telex, fax sau alte mijloace de telecomunicații care înregistrează acordul. Această cerință este considerată îndeplinită atunci când acordul de arbitraj devine accesibil pentru consultare de către părți într-un format electronic, optic sau în orice alt format.

Acordul de arbitraj, care poate adopta forma unui acord separat sau a unei clauze de arbitraj într-un contract mai larg, trebuie să exprime disponibilitatea părților de a se supune arbitrajului în toate sau în anumite litigii care apar între ele cu privire la un raport juridic dat, indiferent dacă contractuale sau altfel.

În cazul în care acordul de arbitraj este încorporat în condițiile contractuale generale, valabilitatea și interpretarea acestuia sunt reglementate de regulile aplicabile contractelor. În cele din urmă, un acord de arbitraj care constă dintr-un document schimbat de părți în oricare dintre formatele menționate mai sus este considerat ca fiind inclus în contractul dintre părți.

Modificările din 2011 la Legea arbitrajului au introdus la art. 15.1 o nouă cerință de calificare pentru arbitri. În arbitrajul intern, un arbitru unic trebuie să fie calificat în drept, deși nu trebuie neapărat să fie un avocat practicant. Aceasta înseamnă că

arbitrul trebuie să aibă o diplomă în drept, trebuie să fie calificat pentru a profesa ca avocat, cu excepția cazului în care se stabilește altfel. Dacă arbitrajul urmează să fie condus de trei sau mai mulți arbitri, cel puțin unul trebuie să fie calificat în drept (art. 15 din Legea arbitrajului).

Părțile sunt libere să stabilească numărul de arbitri, dar acesta trebuie să fie impar, în principiu. Dacă nu se convine altfel, va fi numit un singur arbitru (art. 12 din Legea arbitrajului). Orice persoană cu capacitate de exercițiu dplină poate fi arbitru. Nici o persoană nu este împiedicată, din cauza naționalității sale, să acționeze ca arbitru, cu excepția cazului în care părțile au convenit altfel (art. 13).

SUEDIA

Atât arbitrajele internaționale, cât și cele interne stabilite în Suedia sunt reglementate de Legea suedeză de arbitraj (1999:116). Legea model privind arbitrajul comercial internațional din 1985 nu a fost adoptată de Suedia. Cu toate acestea, legea suedeză este influențată de legea model și nu există diferențe fundamentale între cele două norme juridice.

Ca majoritatea statelor europene, Suedia a ratificat Convenția de la New York și Convenția privind soluționarea litigiilor privind investițiile între state și cetățenii altor state din 1965 (Convenția ICSID).

Codul de procedură judiciară suedeză se aplică atunci când sunt luate măsuri de către instanțele naționale care asistă în procedurile de arbitraj (de exemplu, atunci când se aduc probe, se numesc arbitri sau sunt contestate hotărâri). Codul suedez de procedură judiciară poate fi folosit și pentru orientări procedurale generale dacă părțile nu sunt de acord cu alte reguli, mai ales dacă ambele părți sunt suedeze.

Prevederi obligatorii:

- arbitrajul poate fi utilizat numai în litigii pentru chestiuni în care părțile pot ajunge la o soluție. O hotărâre arbitrală pronunțată într-un litigiu care nu poate fi decis de arbitri nu este valid;
- principiul egalității de tratament trebuie respectat, iar arbitrii trebuie să gestioneze disputa într-un mod imparțial, practic și rapid;
- ambele părți trebuie să aibă posibilitatea (în măsura necesară) de a fi audiate în proceduri contradictorii și de a prezenta cazul în scris sau oral;
- decizia arbitrilor trebuie să respecte principiile de bază ale dreptului suedez. Hotărârea trebuie să fie, de asemenea, scrisă și semnată de către arbitri;
- instanța poate contribui la numirea arbitrilor.

Litigiile cu privire la aspectele asupra cărora părțile nu pot ajunge la o soluție prin arbitraj sunt spețele penale, litigiile legate de consumatori în care arbitrajul a fost convenit înainte de apariția vreunei probleme, precum și majoritatea litigiilor legate de dreptul familiei.

Conform legislației suedeze, prescripția este o chestiune de drept material. Prin urmare, legea în domeniu (1981:130) se aplică numai procedurilor de arbitraj în care legea suedeză este legea materială aplicabilă. Dacă problema în litigiu este reglementată de legislația suedeză, prescripția se aplică în mod egal litigiilor care fac obiectul procedurilor de arbitraj sau ale instanțelor de judecată, iar termenul de prescripție standard este de zece ani începând de la apariția dreptului în cauză. În

relațiile consumator-întreprindere, termenul de prescripție este de trei ani. O perioadă de prescripție este întreruptă dacă creditorul notifică debitorul datoriei. Acest lucru se poate face, de exemplu, prin trimiterea unei facturi sau inițierea procedurilor judiciare sau a arbitrajului.

Următoarele cerințe de fond trebuie îndeplinite pentru a forma un acord de arbitraj valid:

- părțile trebuie să aibă capacitatea juridică de a încheia un acord de arbitraj;
- acordul de arbitraj trebuie să fie valabil în conformitate cu regulile generale ale dreptului suedez (nu trebuie să fie afectat de fraude, constrângeri sau erori);
- acordul de arbitraj trebuie să se refere la litigiile care decurg dintr-un anumit raport juridic sau la un litigiu specific;
- problema trebuie să fie arbitrabilă.

Acordurile de arbitraj nu trebuie să fie într-o formă specifică. Prin urmare, un acord de arbitraj poate fi încheiat atât oral, cât și în scris.

O sentință de arbitraj este obligatorie doar pentru părțile care fac parte din procedura de arbitraj. În cazul în care un terț nu este parte la acordul de arbitraj, acesta poate fi introdus în procedura de arbitraj numai cu condiția ca toate celelalte părți care participă la procedura de arbitraj să consimtă la acest lucru. Mai mult, conform legii, un terț poate solicita tribunalului arbitral permisiunea de a face o depunere scrisă sau poate fi invitat să depună o depunere, în cadrul arbitrajului între un investitor și un stat, cu condiția ca terța persoană să ofere garanție pentru costurile legale sau de altă natură (costuri rezonabile) pe care se așteaptă să le suporte părțile în litigiu ca urmare a acestei depuneri.

Conform Legii arbitrajului, părțile sunt libere să stabilească numărul arbitrilor și modul în care sunt numiți (secțiunea 12). Dacă părțile nu au convenit altfel, sunt numiți trei arbitri. Pentru arbitraj conform Regulilor Camerei de Comerț din Stockholm, părțile pot conveni fie la un arbitraj accelerat cu un arbitru unic și proceduri scrise, fie la un arbitraj standard în care există în general trei arbitri.

Singura cerință formală pentru un arbitru este că acesta să aibă capacitatea juridică deplină. Prin urmare, în mare măsură părțile pot conveni asupra calificărilor necesare arbitrilor.

Arbitrii sau una dintre părți, pot elimina unul dintre arbitri dacă există îndoieli justificate cu privire la imparțialitatea sa. O parte trebuie să aducă cererea de schimbare în termen de 15 zile de la data la care a aflat că arbitrul a fost numit și circumstanța care a făcut-o să se îndoiască de imparțialitatea lui. O schimbare reușită a arbitrului nu poate fi atacată. Cu toate acestea, o decizie de respingere a unei cereri de schimbare a arbitrului poate fi trimisă instanței raionale în termen de 30 de zile de la comunicarea deciziei. Arbitrii pot continua procedura arbitrală în așteptarea unei decizii de soluționare a problemei de către Tribunalul Districtual.

Este un principiu fundamental că o hotărâre de arbitraj nu poate fi atacată pe fond, cu excepția cazului în care părțile au convenit altfel. Cu toate acestea, o sentință poate fi anulată de instanțe din motive formale sau procedurale.

O sentință poate fi anulată (în totalitate sau parțial) dacă este îndeplinită una dintre următoarele circumstanțe (secțiunea 33 din Legea arbitrajului):

- subiectul în litigiu nu poate fi arbitrat conform legislației suedeze;
- hotărârea tribunalului încalcă ordinea publică;

- hotărârea nu este scrisă sau nu a fost semnată de majoritatea arbitrilor sau, de către părți.

Nu există o limită de timp pentru a solicita anularea deciziei tribunalului de arbitraj. Cu toate acestea, este posibil ca una sau ambele părți să solicite trimiterea unei hotărâri la arbitraj pentru remedierea unei erori.

O sentință este contestabilă și poate fi anulată de instanță în următoarele cazuri:

- dacă hotărârea nu este acoperită de un acord de arbitraj valabil;
 - dacă arbitrii au pronunțat hotărârea după expirarea termenului stabilit de părți;
 - dacă arbitrii și-au depășit mandatul, într-o manieră care a influențat rezultatul final;
 - dacă procedura arbitrală nu ar fi trebuit să aibă loc în Suedia;
 - dacă un arbitru a fost numit într-o manieră care încalcă acordul părților sau prevederile legii privind arbitrajul;
 - dacă un arbitru nu are capacitate juridică, nu este imparțial sau nu este independent;
 - dacă, fără vina părții, s-a produs o neregulă în cursul procedurii, care a influențat rezultatul cauzei, cu condiția ca eroarea de procedură să aibă o importanță rezonabilă pentru partea contestatoare;
 - părțile renunță la dreptul de a se baza pe o circumstanță pe care se consideră că au renunțat participând la procedură fără obiecții.
- Termenul limită pentru contestarea unui hotărâri este de două luni de la data la care părțile au primit sentința tribunalului de arbitraj.

UNGARIA

De la intrarea în vigoare a Legii LXXI din 1994 privind arbitrajul, utilizarea lui s-a răspândit rapid printre companiile mai mari, atât în materie internă, cât și transfrontalieră. Arbitrajul ad-hoc este rar folosit în Ungaria. Există instanțe permanente de arbitraj în sectoare specifice, cum ar fi agricultura sau sportul (din 2001).

Noua lege LX din 2017 privind arbitrajul a eliminat instanțele permanente de arbitraj pentru energie și pentru valori mobiliare și bursă și a transferat competența către ACHCCI.

Principalele dezavantaje ale arbitrajului sunt următoarele:

- este, în general, considerat mai scump decât litigiile interne;
- măsurile provizorii sunt rareori ordonate de tribunalele arbitrale;
- motivele jurisdicționale încetinesc procedura;
- lichidarea involuntară a unei părți la arbitraj face ca litigiul să devină nearbitrabil.

Din punct de vedere al legislației ungare, arbitrajul reprezintă soluționarea litigiilor apărute în relațiile comerciale, printr-o procedură selectată de părți, prin organele de arbitraj permanente sau ad-hoc, în locul soluționării litigiilor în procedurile instanțelor de stat. Tribunalul arbitral nu se poate sesiza din oficiu, el trebuie să soluționeze doar problemele prezentate de părți.

Legea privind arbitrajul exclude litigiile și procedurile consumatorilor reglementate în partea 7 din Legea CXXX din 2016 privind Codul de procedură civilă (CPC), care a intrat în vigoare în anul 2018. Acestea includ:

- problemele matrimoniale;
- disputele legate de paternitate și originea biologică;
- încetarea supravegherii părintești;
- contestarea prezumției de paternitate în proceduri necontencioase;
- acțiuni de tutelă;
- desființarea unei adopții;
- pensia alimentară;
- custodia părintească a unui copil;
- acțiuni pentru răsturnarea rezoluției notarului adoptate pentru acțiuni in rem;
- proceduri legate de activitățile de presă;
- acțiuni pentru aplicarea drepturilor persoanei pentru a face parte dintr-un anumit grup;
- conflictele de muncă și conflictele care decurg din relații asemănătoare;
- acțiuni de executare;
- proceduri administrative;
- proceduri de faliment și lichidare;
- proceduri privind dreptul concurenței;
- orice alt caz în care soluționarea unei dispute juridice în cadrul arbitrajului nu este permisă de lege.

Contractele care privesc active, ce se califică drept proprietate națională în sensul Legii CXCVI din 2011 privind proprietatea națională și care se află pe teritoriul Ungariei, pot conține o clauză de arbitraj. Cu toate acestea, dacă nu se convine altfel într-un tratat internațional, legea aplicabilă și limba procedurii sunt cele maghiare.

Începând cu 15 martie 2014, tuturor tipurilor de asociații (și nu doar asociațiilor sportive) li s-a permis să introducă o clauză de arbitraj în statutul lor de asociere. În plus, Regulamentul de la Bruxelles afectează în mod direct interpretarea aspectelor civile și comerciale, inclusiv sfera litigiilor care pot fi arbitrate. În sfârșit, trebuie luată în considerare și jurisprudența aplicabilă în materie, în special în ceea ce privește procedurile de insolvență.

Cu excepția cerinței ca acordul să fie scris, nu există alte cerințe legale referitoare la acordul de arbitraj. Un acord de arbitraj poate fi încheiat ca parte a unui alt contract sau într-un acord separat, dar trebuie să fie consemnat în scris. Interpretarea termenului "în scris" nu este întotdeauna simplă, dar este de obicei acceptată ca fiind îndeplinită dacă clauza de arbitraj este semnată de fiecare parte și trimisă prin fax sau este expediată tuturor părților, semnătura trebuind să provină de la o persoană autorizată în mod corespunzător, care reprezintă partea (mandatar valabil). În multe cazuri, validitatea unei clauze de arbitraj este contestată pe motiv că partea semnatară nu a îndeplinit un reprezentant autorizat.

Orice corespondență sau schimb similar de mesaje se califică drept un acord încheiat în scris. Legea maghiară recunoaște semnăturile electronice (Legea CCXXII din 2015 privind Regulile generale pentru serviciile de încredere și tranzacțiile electronice). Conform Legii arbitrajului, un acord de arbitraj încheiat electronic, dar fără semnătură electronică, trebuie considerat, de asemenea, scris în cazul în care datele comunicate electronic (în special prin e-mail, fax sau telex) ar putea fi accesate de cealaltă parte și este adecvat pentru referință ulterioară.

O clauză de arbitraj este adesea inclusă într-unul dintre termenii și condițiile standard ale unei părți. Cu toate acestea, acest tip de clauză de arbitraj face parte din acordul părților numai dacă partea care utilizează termenii și condițiile generale atrage în mod specific atenția celeilalte părți asupra clauzei de arbitraj, iar cealaltă parte acceptă în mod expres respectiva clauză de arbitraj.

În general, orice afirmație a reclamantului formulată în declarația de pretenție conform căreia a fost încheiat un acord de arbitraj, se califică drept un acord de arbitraj dacă nu este contestată de pârât în declarația de apărare.

Un acord de arbitraj poate fi încheiat ca parte a unui alt contract sau într-un acord separat, dar trebuie să fie consemnată în scris. Orice afirmație făcută de una dintre părți într-o declarație de pretenție că un acord de arbitraj a fost de fapt încheiat între ele va fi interpretată și ca un acord de arbitraj făcut în scris, dacă nu este infirmat de cealaltă parte în declarația sa de apărare.

Numărul arbitrilor trebuie să fie impar și, cu excepția cazului în care părțile convin altfel, este de trei. În practică, un acord de arbitraj se referă de obicei la regulile unei instituții de arbitraj date, care prevalează asupra Legii arbitrajului. Dacă se face trimitere doar la o instanță de arbitraj instituțională, se aplică regulile instanței respective.

Un arbitru nu trebuie să fie cetățean maghiar, să aibă o diplomă în drept sau să aibă o licență suplimentară, iar legea nu reglementează experiența profesională a arbitrilor. Cu toate acestea, în practică, 95% dintre arbitri sunt avocați, economiști cu experiență juridică putând să acționeze, la rândul lor, ca arbitri.

Următoarele categorii nu pot acționa ca arbitri:

- persoanele cu vârsta sub 24 de ani;
- persoane condamnate prin hotărâre judecătorească definitivă;
- persoane plasate sub tutelă prin hotărâre judecătorească definitivă;
- persoane care au primit o pedeapsă condiționată în perioada de probă, etc.;

BIBLIOGRAFIE

- <http://www.cmac.org.cn/wp-content/uploads/2018/08/Uncitral-Model-Law-on-International-Commercial-Arbitration.pdf>
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-international-arbitration/czech-republic>
- <http://arbitration-poland.com/important-links>
- <https://www.hg.org/legal-articles/arbitration-law-in-poland-q-and-a-guide-19202>
- <https://www.acerislaw.com/arbitration-in-france-2020/>
- [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-013-3979?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-013-3979?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true)
- <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/1-502-1327?transitionType=Default&contextData=%28sc.Default%29>
- http://vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Likumi/Arbitration_Law.pdf
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-international-arbitration/poland>
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-international-arbitration/slovenia>
- <https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/international-arbitration-laws-and-regulations/portugal>
- [https://content.next.westlaw.com/6-519-0643?__lrTS=20210108080437170&transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://content.next.westlaw.com/6-519-0643?__lrTS=20210108080437170&transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true)
- [https://content.next.westlaw.com/Document/I909ced92b86111e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?contextData=\(sc.Default\)&transitionType=Default](https://content.next.westlaw.com/Document/I909ced92b86111e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?contextData=(sc.Default)&transitionType=Default)
- [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-025-9041?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-025-9041?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true)
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-international-arbitration/croatia>
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-international-arbitration/czech-republic>

- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-international-arbitration/france>
- https://e-justice.europa.eu/content_brussels_i_regulation_recast-350-ro.do
- https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/Ib5b29922a73f11eabea3f0dc9fb69570/View/FullText.html?navigationPath=Search%2Fv1%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad6ad3b0000017734b7902274628c35%3FNav%3DKNOWHOW_UK%26fragmentIdentifier%3DIb5b29922a73f11eabea3f0dc9fb69570%26parentRank%3D0%26startIndex%3D1%26contextData%3D%2528sc.Search%2529%26transitionType%3DSearchItem&listSource=Search&listPageSource=507f8ecb807bc515ca9a2031cd62b9f7&list=KNOWHOW_UK&rank=1&sessionScopeId=e358c114aa89a1fc3fceac553c008d20f8949f232b79986667656c82da4423c6&originationContext=Search+Result&transitionType=SearchItem&contextData=%28sc.Search%29&comp=pluk
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-international-arbitration/slovakia>
- https://voldgiftsinstituttet.dk/wp-content/uploads/2015/01/danish_arbitration_act_2005.pdf